

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODDELEK

ZADEVA BAVČAR proti SLOVENIJI

(pritožba št. 17053/20)

SODBA

Drugi odstavek 6. člena – Domneva nedolžnosti – Izjave ministra za pravosodje in predsednika vlade o pomembni politični in gospodarski osebnosti, ki je bila na prvi stopnji obsojena zaradi pranja denarja in se je nato pritožila – Tesna časovna bližina med obsodbo na prvi stopnji, izjavo ministra in poznejšo odločitvijo višjega sodišča o pritožbi – Kumulativni učinek izjav, ki lahko vplivajo na odločanje višjega sodišča in spodbujajo javnost k prepričanju o krivdi pritožnika, preden je to pravnomočno dokazano – Domača sodišča so izpodbijane izjave preučila z vidika zakonitosti odločanja

7. člen – Retroaktivnost – Razlaga in uporaba notranjega prava domačih sodišč v skladu z bistvom zadevnega kaznivega dejanja in predvidljivostjo

STRASBOURG

7. september 2023

KONČNA RAZLIČICA:

19/02/2024

*Ta sodba je postala dokončna po drugem odstavku 44. člena konvencije.
Mogoči so uredniški popravki.*

SVET EVROPE

CONSEIL DE LEUROPE

V zadevi Bavčar proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (prvi oddelek) kot senat v sestavi:

Alena Poláčková, predsednica,

Lot'Il' Huseynov,

Peter Paczolay,

Ivana Jelić,

Erik Wennerstrom,

Davor Derenčinović, *sodniki*,

Vasilka Sancin, *sodnica ad hoc*,

in Renata Degener, *sodna tajnica oddelka*,

ob upoštevanju:

pritožbe (št. 17053/20) proti Republiki Sloveniji, ki jo je 3. aprila 2020 na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) na Sodišče vložil slovenski državljani Igor Bavčar (v nadaljnjem besedilu: pritožnik);

sklepa, da se slovenska vlada (v nadaljnjem besedilu: vlada) obvesti o pritožbah po prvem in drugem odstavku 6. člena glede javne izjave ministra za pravosodje Republike Slovenije med tekočim kazenskim postopkom, in po 7. členu glede pritožnikove kazenske odgovornosti za pranje denarja, storjeno z eventuelnim naklepom, ter da se preostali del pritožbe razglasi za nesprejemljiv;

sklepa predsednice oddelka o imenovanju V. Sancin za sodnico *ad hoc* (četrti odstavek 26. člena konvencije in točka (a) prvega odstavka 29. člena Poslovnika), ker se je M. Bošnjak, sodnik, izvoljen za Slovenijo, umaknil iz sodelovanja pri obravnavanju te zadeve (tretji odstavek 28. člena);

stališč strank;

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 27. junija 2023,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

UVOD

1. Zadeva se nanaša na pritožnikovo pravico do poštenega sojenja pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem po prvem odstavku 6. člena konvencije in na domnevo nedolžnosti po drugem odstavku 6. člena konvencije zaradi javne izjave ministra za pravosodje Republike Slovenije. Glede na čas nastanka naj bi bila ta izjava razumljena kot navodilo in grožnja Višjemu sodišču v Ljubljani, naj potrdi pritožnikovo obsodbo.

2. Poleg tega se pritožba nanaša na pravico do nekaznovanja brez zakona po 7. členu konvencije. Razlaga domačih sodišč – da bi eventuelni naklep lahko povzročil pritožnikovo kazensko odgovornost za pranje denarja – naj bi kršila načelo zakonitosti.

DEJSTVA

3. Pritožnik je bil rojen leta 1955 in živi v Starem trgu pri Ložu. Zastopala

ga je Odvetniška družba Čeferin, Pogačnik, Novak, Košak in partnerji s sedežem v Grosupljem.

4. Vlado je zastopala njena zastopnica A. Grum, višja državna odvetnica.

5. V nadaljevanju so povzeta dejstva v zadevi. Pritožnik in vlada sta imela določena nesoglasja glede dejstev.

6. Pritožnik je nekdanji slovenski politik, ki je imel pomembno vlogo v procesu osamosvajanja Slovenije, zlasti kot minister za notranje zadeve med desetdnevno vojno junija 1991. Ostal je pomembna osebnost političnega vplivnega kroga. Opravljal je tudi funkcijo ministra za evropske zadeve.

7. Leta 2002 je pritožnik prestopil v zasebni sektor. Od 1. junija 2007 do 15. maja 2009 je bil predsednik uprave družbe Istrabenz PLC, ene največjih slovenskih holdinških družb. Odstopil naj bi zaradi okoliščin, povezanih s kazenskim postopkom proti njemu, in medijske izpostavljenosti.

A. Kazenski postopek

8. Specializirano državno tožilstvo je 2. avgusta 2012 vložilo kazensko ovadbo zaradi kaznivih dejanj gospodarskega kriminala zoper pritožnika in njegove tri soobtožence: B. S., takratnega direktorja Pivovarne Laško, K. S., člana uprave družbe Istrabenz, in njegovega brata N. S., lastnika in direktorja družbe Microtrust, d. o. o.

9. Po več obravnavah je Okrožno sodišče v Ljubljani 19. julija 2013 izdalo sodbo, s katero je pritožnika spoznalo za krivega napeljevanja k zlorabi položaja ali pravic pri opravljanju gospodarske dejavnosti in pranja denarja po 244. oziroma 252. členu Kazenskega zakonika, kot je veljal v zadevnem času. Sodišče je zlasti ugotovilo, da je pritožnik na svoj bančni račun na nezakonit način prejel znesek v skupni višini 21.680.000 evrov (EUR) in nadalje razpolagal s temi sredstvi. Pritožnik in njegovi soobtoženci so bili spoznani za krive. Pritožnik je bil med drugim obsojen na sedem let zapor.

10. Višje sodišče v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: višje sodišče) je 30. maja 2014 po pritožbi pritožnika in soobtoženih *proprio motu* razveljavilo denarne kazni in enemu soobtoženemu znižalo zaporno kazen. Potrdilo je pritožnikovo glavno kazen sedmih let zapor in vračilo nezakonito pridobljene premoženjske koristi.

11. Pritožnik je 12. septembra 2014 pri vrhovnem sodišču vložil zahtevo za varstvo zakonitosti. Tudi njegovi soobtoženi so vložili podobne zahteve (glej 15. odstavek spodaj).

B. Postopki v zvezi s prestajanjem zaporne kazni

12. Pritožnik je 17. septembra 2014 prejel poziv na prestajanje zaporne kazni. Na podlagi prvega odstavka 24. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, kot je veljal v zadevnem času, je 19. septembra 2014 vložil prošnjo za odlog izvršitve zaporne kazni z utemeljitvijo, da kazni ne more prestajati

zaradi resne bolezni, in sicer hudih in dolgotrajnih težav s srcem (*angina pectoris*), ki lahko ogrozijo njegovo življenje. Sodišča so večkrat zavrnila poznejše pritožnikove prošnje za odlog zaradi poslabšanja zdravja. Pritožnik je vložil ustavno pritožbo, s katero je izpodbijal zavrnitve.

13. Pozneje se je pritožnikovo zdravstveno stanje še poslabšalo in bil je nujno hospitaliziran. Devetega februarja 2015 je pritožnik preстал obvodno operacijo. Po prejemu novih vlog je višje sodišče 12. februarja 2015 odložilo izvršitev pritožnikove kazni do 30. aprila 2015. Ustavno sodišče je 13. februarja 2015 zavrglo pritožnikovo ustavno pritožbo, ker za njeno vložitev ni imel več pravnega interesa.

14. Pritožnik je 29. aprila 2015 zaprosil za podaljšanje odloga zaradi kooperativnih zapletov. Predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani je 21. maja 2015 odobril podaljšanje do 11. junija 2015. Pritožnik je 10. junija 2015 vnovič zaprosil za podaljšanje odloga prestajanja zaporne kazni (glej 16. odstavek spodaj).

C. Vrnitev zadeve s strani vrhovnega sodišča in ponovno sojenje

15. Vrhovno sodišče je 18. junija 2015 v glavnem kazenskem postopku razveljavilo del sodbe višjega sodišča v zvezi s pritožnikom, ki se je nanašal na njegovo kazensko odgovornost, zlasti ker opis kaznivega dejanja ni zajemal vseh zakonskih elementov, in zadevo vrnilo Okrožnemu sodišču v Ljubljani v ponovno sojenje.

16. Istega dne je vrhovno sodišče z ločenim sklepom odločilo, da odloži izvršitev pritožnikove zaporne kazni. Postopek v zvezi z izvrševanjem kazni zopora je bil 11. septembra 2015 ustavljen, ker so bile obsodilne sodbe razveljavljene.

17. V ponovnem sojenju je Okrožno sodišče v Ljubljani po več obravnavah 5. septembra 2016 pritožnika oprostilo kaznivega dejanja napeljevanja k zlorabi položaja ali pravic in ga spoznalo za krivega pranja denarja po prvem in tretjem odstavku 252. člena Kazenskega zakonika, kaznivega dejanja, storjenega med 11. januarjem 2007 in 31. decembrom 2008. Okrožno sodišče je ugotovilo, da je denar, ki je bil predmet kazenskega postopka, izhajal iz predhodnega kaznivega dejanja zlorabe položaja ali pravic po 244. členu, kaznivega dejanja, ki ga je B. S. storil leta 2007 na račun Pivovarne Laško.

18. Okrožno sodišče je ugotovilo, da je pritožnik deloval z direktnim naklepom, ko je prejel denar na svoj osebni bančni račun z dvema bančnima nakaziloma, ki ju je 24. oktobra 2007 in 4. februarja 2008 opravila družba Microtrust, d. o. o., na podlagi dogovora o nadomestilu zaradi odpovedi pravicam. Pogodbi o nadomestilu sta bili sklenjeni 29. marca 2007 med K. S. in družbo Microtrust, d. o. o., ter 30. avgusta 2007 med pritožnikom in družbo Microtrust, d. o. o., po podpisu »izvornih« opcijskih pogodb za dva svežnja delnic 11. januarja in 14. maja 2007. Poleg tega sta bili dve naknadni opcijski pogodbi za delnice, ki ju je podpisal pritožnik, antedatirani (z datumom »izvornih« opcijskih pogodb). To je pomenilo lažno formalnopravno podlago

za transakcijo, katere dejanski namen je bil prikriti nezakonnost izvora denarja. Zadevni znesek je bil namreč del nezakonnitega kapitalskega dobička, ki ga je pridobila družba Microtrust, d. o. o., in je temeljil na nezakonniti transakciji z delnicami družbe Istrabenz, d. o. o., konkretno na razliki med nakupno in prodajno ceno delnic. Direktor družbe Microtrust, d. o. o., je opravil več nakazil denarja na račune soobtoženih.

19. Okrožno sodišče v Ljubljani je na vednost pritožnika o nezakonnem izvoru denarja in namenu njegovega prikrivanja sklepalo zlasti iz določenih okoliščin, kot so pogoji, pod katerimi je bil sklenjen navedeni dogovor, in dejstvo, da pritožnik ni imel nobenih finančnih sredstev za sklepanje opcijskih pogodb. Vsaka nezakonnita transakcija s premoženjsko koristjo je dajala vtis, da je nakazilo del običajne transakcije, s čimer je bilo oteženo ugotavljanje izvora denarja in njegove lokacije.

20. V zvezi z denarjem, ki ga je pritožnik pozneje prenakazal s svojega računa med 24. oktobrom 2007 in 31. decembrom 2008 (sedem prenakazil, vključno z naložbo /100-odstotni delež/ v podjetje na Nizozemskem, darilom hčerki, ter nakupi nepremičnin in delnic), je sodišče menilo, da je ravnal z eventuelnim naklepom, saj se je zavedal, da je dodatno prikril izvor denarja, in sprejel posledice takega ravnanja. Pri tem se je oprlo na nedavno sodno prakso vrhovnega sodišča v primerih pranja denarja (glej 69. in 71. odstavek spodaj).

21. Pritožnik je bil obsojen za kaznivo dejanje pranja denarja, v okviru katerega je izpolnil dve ločeni alternativni zakonsko prepovedani ravnanji iz 252. člena, in sicer (i) sprejetje in nato (ii) nadaljnje razpolaganje z znatnimi zneski denarja (21.680.000 EUR), za katere je vedel, da so bili pridobljeni s predhodnim kaznivim dejanjem in katerih izvor je prikril.

22. Pritožnik je bil obsojen na pet let zavora. Nepremičnina mu je bila zasežena in naloženo mu je bilo plačilo 18.478.267,02 EUR kot zneska, ki ustreza preostanku protipravno pridobljene premoženjske koristi.

Oškodovana stranka, Pivovarna Laško, pa je bila napotena na sprožitev pravnega postopka.

23. Pritožnik je bil o sodbi obveščen 7. novembra 2016.

D. Posnetek pritožnika, ki igra košarko

24. Spletna stran 24ur.com je 27. septembra 2016 objavila posnetke pritožnika, ki igra košarko, posnete dan prej, z naslovom »Posnetek razkriva: Igor Bavčar je videti zdrav kot dren in igra košarko«. Opis se je glasil: »Ko je treba v zapor, je hudo bolan, sicer pa se Igor Bavčar kot član košarkarske skupine Old Boysi v ljubljanskih Mostah preriva za žogo in skače na koš. [Tako je] bilo tudi v ponedeljek zvečer, ko je vodil svojo ekipo v vlogi težkega centra. Je bila torej bolezen, zaradi katere ni šel nikoli v zapor, zgolj krinka, s katero je pretental slovensko pravosodje?«

25. O posnetku so obširno poročali tudi drugi tiskani in elektronski mediji v Sloveniji.

E. Televizijski intervju z ministrom za pravosodje in odzivi visokih državnih uradnikov v medijih

26. Takratni minister za pravosodje Goran Klemenčič je 27. septembra 2016 zaradi medijske pozornosti dal intervju za POP TV (komercialna televizija)¹ glede na ozadje domnevno problematičnih zdravniških mnenj in sistema, ki je omogočal odlog izvršitve zaporne kazni.

27. Intervju je imel naslov »G. Klemenčič: če bo primer Bavčar zastaral, bo moralo veliko ljudi odgovarjati [za to]« in je vseboval ustrezne odlomke (prevod, poudarki dodani):

»G. Slak [novinar]: ... če si vpliven in imaš denar, si lahko kupiš zdravniško mnenje, da ne bi šel v zapor. Ko se primer približuje zastaranju, veselo igraš košarko. ...

G. Klemenčič, na politični ravni ste politično odgovorni, da zagotovite delovanje sodstva [in] da ne pride do takšnih anomalij. Toda danes se mi zdi, da je to posmeh tako tožilcem kot policistom in nenazadnje tudi sodnikom,

ki so sprejeli [odločitev o] obsodbi v tej zadevi, da g. Bavčar očitno, potem ko se je pretvarjal, da je bolan (morda me bo za to besedo tožil), zdaj igra košarko. Ali je to upravičeno? ...

G. Klemenčič: To, kar pa se zdaj dogaja, je absolutno klofuta vtisu slovenske pravne države. Mi smo lansko leto, in v tem studiu smo tudi sedeli, ko sem predstavil spremembe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, pri katerih smo pomembno zaostriili pogoje, pod katerimi, ali pa [možnosti, pod katerimi] se je mogoče izogniti prestajanju kazni iz zdravstvenih razlogov. To smo sprejeli, ne zaradi gospoda Bavčarja, ampak navkljub [temu]. Zakaj rečem »navkljub« [temu]? Ker je bilo ta zakonski predlog zelo težko spraviti skozi zakonsko proceduro, kar je na nek način tudi razumljivo, če se spomnite, da se je v prejšnji vladi minister za notranje zadeve, dr. Vinko Gorenak, z njim srečal, imel kosilo in tako naprej. Kar [je] pozabljeno, je, da je bila sodba zoper gospoda Bavčarja izdana v času, ko smo spremenili zakon, [in] bi po [tem zakonu] moral iti na prestajanje kazni in se prestajanju kazni ne bi mogel več izogniti zaradi tako imenovanih »zdravstvenih razlogov«, ki so lahko bili upravičeni ali ne (nisem zdravnik), [toda sodbo] je vrhovno sodišče razveljavilo in danes je svoboden človek.

G. Slak: Svoboden človek. ... Ampak g. Podržaj [direktor zopora Dob] pravi, da bi lahko igral košarko tudi na Dobu [v zaporu], to je priljubljen šport, vendar pa je nekaj narobe s sistemom.

G. Klemenčič: Absolutno. On mora biti pravnomočno obsojen, da lahko igra ...

G. Slak: Da ne bo pomote, *nihče od nas*, nihče od nas tukaj, *ne apelira tukaj, da mora sodišče* obsoditi g. Bavčarja. Gre za to, da imajo vsi ljudje enaka orodja v rokah. In zdaj vas bom vprašal tole, g. Klemenčič: zadeva lahko zastara, saj sodnik sodbo piše že tri tedne, čeprav je bilo sojenje na prvi stopnji nedvomno hitro. Ali menite, da obstajajo zadostni razlogi za tako dolgotrajno pisanje sodbe? Ker, kot veste, če bo zadeva zastarala, boste vi in vaš predsednik [predsednik vlade] [utrpe] vse politične posledice. ... Pravosodje bo reklo: »Poglejte, takšno je bilo pravo, g. Klemenčič ni storil ničesar, mi

¹ Posnetek pogovora ministra in zdravnice (drugi video na spletni strani) je na voljo na: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/klemencic-ce-primer-bavcar-zastara-bodo-letele-glave.html>

nismo mogli storiti ničesar.«

G. Klemenčič: Vedno je tako. Na ministrstvo za pravosodje, čeprav ima izjemno malo vzvodov za pritiske na tožilstvo ali sodstvo, se na koncu vedno zvali krivda. Vendar bi rad nekaj povedal. Pri pisanju, predvidevam, zelo kompleksne sodbe v treh tednih, ne bi rad kazal s prstom na sodnika. Če pa v tem primeru, v primeru Bavčar – pa ne zato, ker je Bavčar, ampak zato, ker gre za eno od pomembnih tranzicijskih zgodb v zgodovini Republike Slovenije.

G. Slak: Na podlagi katere se ocenjuje verodostojnost pravosodja in zaupanje v pravno državo.

G. Klemenčič: [To] tudi. In na podlagi številnih drugih primerov in nekaterih, ki bi jih bilo treba upoštevati, pa se jih ne ... *Če ta zadeva zastara, naj tukaj povem: V vaši oddaji sem se večkrat zavezal in upam, da sem to tudi izpolnil. Tukaj bom storil vse, kar je mogoče, da bodo glave letele. Kot ste rekli, in oba sva odvetnika, gospod Slak, [tega ne bom storil] zato, ker bi moral biti nekdo obsojen ali oproščen ..., ampak zato, ker je zastaranje katere koli sodne zadeve, in teh imamo preveč [zastaranih zadev], najslabši možni rezultat. Verjamem, da se to ne bo zgodilo, če pa se bo ... Mislim, da bo moralo veliko ljudi odgovarjati [za to] in jaz bom prvi, ki bom zahteval odgovore. ...«*

28. Kmalu po ministrovih izjavi se je predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani, Marjan Pogačnik, javno odzval na novinarski konferenci, o čemer je 29. septembra 2016 poročal novičarski portal 24ur.com z naslovom »Pogačnik: brez skrbi in panike« in podnaslovom »Pogačnik ponuja svojo glavo Klemenčiču«¹. Po navedbah novinarja je predsednik sodišča po ministrovih izjavi dejal: »Če minister želi glave, mu na pladnju ponujam svojo«, pa tudi, da naj se minister raje »drži svojega vrtička« in naj se ne vmešava v neodvisnost sodstva.

29. Glede na to, da stranke takrat še niso bile obveščene o pisni sodbi, je predsednik sodišča na tiskovni konferenci izjavil naslednje: zadeva je zelo zapletena in obsežna, zato ne bo mogoče upoštevati tridesetdnevnega roka. Sodnica je neutrudno delala na pisanju sodbe, tudi v svojem prostem času. Svojo dolžnost bo izpolnila v razumnem roku.

30. Članek, objavljen na istem portalu istega dne, ki ga je tudi predložil pritožnik, je sporočal naslednje: predsednik sodišča je izjavil, da je večina njegovih kolegov na sodišču izjavo razumela kot napoved sankcij in ugotavljanja odgovornosti, za kar v danem trenutku ni prave podlage. Odgovornost v sodstvu v predpisanih postopkih ugotavljajo določeni organi, kot je sodni svet, ki imenuje in razrešuje predsednike sodišč. Minister bi lahko imel vlogo pri predlaganju postopka za morebitno razrešitev predsednika, zagotovo pa ni tisti, ki bi lahko odločal o tem, kdo bo predsednik določenega sodišča. Pogačnik je še poudaril, da ne bo dovolil, da nekdo, ki ni pristojen za to področje, grozi sodniku/sodnici, še preden je ta naredil(a) napako. Sodnica bo še naprej delala vse, kar je mogoče, da zastaranje ne bo postalo realna možnost. Vsebine izjav predsednika Okrožnega sodišča v Ljubljani tožena

¹ Novica s posnetkom delov tiskovne konference in članek so na voljo na: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/zdravniki-pisejo-opravicila-da-se-obsojenci-izognejo-zaporu.html>

vlada ni izpodbijala in se je nanje delno sklicevala v svojih stališčih (glej 99. odstavek).

31. Nenazadnje, iz gradiva, ki ga je predložil pritožnik, in odločbe ustavnega sodišča izhaja, da je 14. novembra 2016 v parlamentarni razpravi o zakonodajnem svežnju za pregon bančnega kriminala takratni predsednik vlade dr. Miro Cerar v odgovoru na poslansko vprašanje v zvezi s spremembami Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki zaostrujejo pogoje za odlog prestajanja kazni zapora zaradi zdravstvenih razlogov, izjavil: »*Torej, naša vlada preprečuje to, kar ni nobena prej, da ne bodo, kot ste rekli, igrali košarko nekateri, ki bi morali verjetno prestajati zaporno kazen.*«

F. Sodba višjega sodišča in pritožnikova pritožba

32. Pritožnik se je 21. novembra 2016 pritožil zoper prvostopenjsko sodbo iz več razlogov, med drugim zaradi bistvene kršitve določb kazenskega postopka. Trdil je, da kaznivega dejanja pranja denarja glede na ustrezne veljavne določbe Kazenskega zakonika in sodno prakso, ki je veljala v času storitve kaznivega dejanja, ni bilo mogoče storiti z eventualnim naklepom.

33. Pritožnik je 30. novembra 2016 dopolnil pritožbo, pri čemer je navedel, da je minister s svojo izjavo izvajal nedovoljen pritisk na sodnike višjega sodišča, kar pomeni kršitev pravice do neodvisnega in nepristranskega sodišča (23. člen ustave). Navedel je tudi izjavo predsednika vlade in se skliceval na kršitev domneve nedolžnosti iz 27. člena ustave (glej 31. odstavek zgoraj in 62. odstavek spodaj).

34. Dne 12. aprila 2017 je višje sodišče zavrnilo pritožnikovo pritožbo in ugotovilo, da je mogoče prikriti nezakonit izvor denarja z eventualnim naklepom, pri čemer se je sklicevalo na sodbo vrhovnega sodišča z dne 30. januarja 2014 (glej 69. odstavek spodaj), ki se je odrazila tudi v pravni doktrini.

35. Poleg tega se višje sodišče v zvezi z izjavami visokih politikov ni strinjalo s trditvami pritožnika, da bi te izjave lahko vplivale na izid pritožbenega postopka. Citirane izjave, če so resnične, pa [pritožbeno sodišče] ocenjuje kot neresne in namenjene bolj promociji dajalca izjav. Višje sodišče je menilo, da takšne izjave ne morejo vplivati na izid pritožbenega postopka.

36. Potem ko je višje sodišče zavrnilo pritožbo pritožnika, je sodba prvostopenjskega sodišča 23. maja 2017 postala pravnomočna.

37. Pritožnik je 27. junija 2017 vložil zahtevo za varstvo zakonitosti, pri čemer se je skliceval na več razlogov iz 371. in 372. člena Zakona o kazenskem postopku ter kršitve človekovih pravic po 22., 23., 27. in 29. členu ustave ter 6. členu konvencije.

38. V zvezi z izpodbijano izjavo ministra je pritožnik trdil, da je iz sodbe sodišča druge stopnje mogoče sklepati, da sodišče za to izjavo ni izvedelo iz medijskih virov, navedenih v pritožbi. Vendar bi sodišče lahko zlahka preverilo resničnost izjave. Poleg tega se je pritožnik skliceval tudi na izjavo predsednika vlade. Pritožnik je menil, da višje sodišče v zvezi s tem ni

izpolnilo zahteve po nepristranskosti. Pri tem se je skliceval na odločbo ustavnega sodišča št. Up 57/14 in na sodbo *Krause proti Švici* (št. 7986/77, odločba Komisije z dne 3. oktobra 1978, Odločbe in poročila 13, str. 73) ter trdil, da domneva nedolžnosti ni omejena na procesna jamstva in zavezuje vse državne organe.

39. Zlasti glede razvoja sodne prakse v zvezi s pranjem denarja, storjenim z eventualnim naklepom, je pritožnik menil, da so sodišča v njegovem primeru pretiravala pri razlagi določb Kazenskega zakonika, česar pritožnik ni mogel predvideti, in jih tudi retroaktivno uporabila. Tako je bil obsojen za kaznivo dejanje, ki v času storitve ni veljalo za kaznivo dejanje. To je pomenilo kršitev načela zakonitosti (28. člen ustave).

40. Pritožnik je začel prestajati zaporno kazen 18. septembra 2017.

G. Sodba vrhovnega sodišča

41. Vrhovno sodišče je 5. februarja 2019, ko je zavrnilo pritožnikovo pritožbo, med drugim ugotovilo, da 252. člen Kazenskega zakonika opredeljuje pridobivanje, hrambo in razpolaganje z nezakonitim denarjem kot kaznivo dejanje pranja denarja. To je v skladu z mednarodnimi instrumenti o pranju denarja ter primerjalno prakso in pravno teorijo v Nemčiji, Avstriji in Združenem kraljestvu. Vrhovno sodišče se je oprlo zlasti na Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, konvencije Sveta Evrope o pranju denarja in ustrezne direktive Evropske unije (EU) (glej 76.-83. odstavek spodaj). Vrhovno sodišče je 252. člen Kazenskega zakonika razlagalo tudi z vidika slovenskih zakonov o pranju denarja, ki so podrobneje opredelili alternativna izvršitvena ravnanja pranja denarja, kot so pridobitev, posest in odtujitev denarja ali premoženja, pridobljenega s kaznivo dejavnostjo (glej 66.-67. odstavek spodaj).

42. Vrhovno sodišče je poudarilo, da je cilj inkriminacije pranja denarja preprečiti kakršno koli porabo denarja, ki izvira iz kaznivega dejanja, ali njegov vnos v denarni sistem. Tak denar pomeni grožnjo zakonitemu finančnemu in gospodarskemu prometu (glej 79. odstavek spodaj).

43. V zvezi s pridobitvijo in hrambo denarja, ki izvira iz nezakonite dejavnosti, je točka (c) prvega odstavka 6. člena Konvencije Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem (ETS št. 141, »Strasbourška konvencija«) določala, da pridobitev in hramba takega premoženja, če je zadevna oseba v času prejema vedela, da gre za premoženjsko korist iz nezakonite dejavnosti, pomeni pranje denarja (glej 80. odstavek spodaj). Drugi mednarodni instrumenti in primerjalno gradivo, navedeni zgoraj v 41. odstavku, so imeli podobne določbe, ki so dopuščale široko razlago.

44. Prvostopenjsko sodišče je pritožnikov subjektivni odnos v zvezi s pridobitvijo denarja opisalo kot njegovo zavedanje, da je denar izhajal iz kaznivega dejanja, ko ga je prejel, in da je nameraval prikriti njegov izvor. S podpisom antedatiranih opcijskih pogodb in dogovora o nadomestilu zaradi

odpovedi pravicam je pritožnik sodeloval pri prodaji delnic, se zavedal celotnega načrta in ga hotel. Pritožnik je torej ravnal z direktnim naklepom.

45. Poleg tega je vrhovno sodišče menilo, da je 252. člen Kazenskega zakonika o subjektivnem odnosu storilca pomensko odprt in dopušča, da se kazniva dejanja storijo z direktnim ali eventualnim naklepom. Takšna razlaga ni bila arbitrarna odločitev sodišča, temveč sodna interpretacija zakonske določbe (glej 69. odstavek spodaj). Sklicujoč se na svojo sodno prakso, ki se je razvila od začetka sojenja, in na slovenske zakone o pranju denarja (glej 66.-67. odstavek spodaj) je vrhovno sodišče tako potrdilo ugotovitve nižjih sodišč, da se je pritožnik zavedal, da bo vsako nadaljnje razpolaganje z nakazili znotraj bančnega sistema dodatno prikriilo izvor denarja. Pritožnik je torej pristal na posledice takega dejanja in je ravnal z eventualnim naklepom.

46. Prvostopenjsko sodišče je na podlagi objektivnih dejanskih okoliščin sklepalo o subjektivnem odnosu pritožnika, kar je odražalo točko (c) drugega odstavka 6. člena Strasbourške konvencije (glej 80. odstavek spodaj). Opis subjektivnega odnosa storilca ni bil v izreku razveljavljene prvostopenjske sodbe, kar je bilo popravljeno pri ponovnem sojenju. Nenazadnje pa se kaznivo dejanje pranja denarja lahko stori tudi iz malomarnosti (peti odstavek 252. člena Kazenskega zakonika).

47. V zvezi z vprašanjem nepristranskosti višjega sodišča glede na odmevnost zadeve v medijih in politiki je vrhovno sodišče menilo, da je obrazložitev višjega sodišča ustrezala standardu, ki se zahteva za sodišče druge stopnje, in da je sojenje spoštovalo standard objektivne nepristranskosti.

48. V zvezi z očitki o drugih državnih organih ali delih pravosodja podane izjave in odzivi nanje »ne terjajo posebnega odgovora, saj njihov vpliv na zakonitost v zahtevi za varstvo zakonitosti ni pojasnjen.« Sprejetje navedb pritožnika bi pomenilo, da bi lahko izjave ene veje oblasti praktično ovirale delovanje druge veje oblasti. Vrhovno sodišče se je sklicevalo na jasen ustavni okvir zavor in ravnovesij ter neodvisnost sodstva pri sprejemanju odločitev.

H. Sklep ustavnega sodišča

49. Na podlagi 14., 22., 23., 27., 28. in 29. člena ustave (glej 62. odstavek spodaj) je pritožnik 7. junija 2019 vložil dve ustavni pritožbi, ki ju je pozneje dopolnil. Pritožnik je zatrjeval, da ni mogel predvideti ustreznega razvoja sodne prakse, ki je razširila inkriminacijo kaznivega dejanja pranja denarja. Ob upoštevanju logične in jezikovne razlage 252. člena je menil, da je pranje denarja mogoče storiti le z direktnim naklepom.

50. Sklicujoč se na izpodbijano izjavo je pritožnik nadalje trdil, da je minister grozil sodnikom višjega sodišča z besedami, da bodo razrešeni sodniške funkcije, če bodo izdali sodbo, ki bo v nasprotju z njegovo zahtevo. Redna sodišča naj bi bila pod pritiskom politike in naj se na ministrovo izjavo ne bi ustrezno odzvala, višje sodišče pa naj bi se celo sprenevedalo, da izjave ne pozna. Pritožnik se je skliceval tudi na izjavo takratnega predsednika vlade

dr. Cerarja, ki je dejal, da bo vlada nekemu, ki bi verjetno moral prestajati zaporno kazen, preprečila igranje košarke (glej 31. odstavek zgoraj).

51. Sodišče je 12. decembra 2019 v svojih sklepih št. U-I-290/19-9, Up-657/19 in Up-660/19 zavrnilo sprejem pritožnikovih ustavnih pritožb in zavrglo njegovo pobudo za oceno ustavnosti. Potrdilo je, da 252. člen Kazenskega zakonika dopušča razlago, da je kaznivo dejanje pranja denarja lahko storjeno z direktnim ali eventualnim naklepom. Sklicevalo se je na sodbo *Del Rio Prada proti Španiji* ([VS], št. 42750/09, ESČP 2013) in *Koprivnikar proti Sloveniji* (št. 67503/13, 24. januar 2017) in vnovič poudarilo, da razvoj sodne prakse v zvezi z določitvijo kaznivega dejanja ni v nasprotju s 7. členom konvencije, če je posledični razvoj skladen z bistvom kaznivega dejanja in ga je bilo mogoče razumno predvideti (ob sklicevanju na *Vasiliauskas proti Litvi* [VS], št. 35343/05, § 155, ESČP 2015).

52. Ustavno sodišče je, ob sklicevanju na mednarodne instrumente in instrumente EU, ki zavezujejo Slovenijo, ter tudi na priporočila druge konference Sveta Evrope o pranju denarja v državah v prehodu z dne 29. novembra 1994 in Projektne skupine za finančno ukrepanje ugotovilo, da nižji sodišči nista prekoračila jezikovnih meja razlage zadevne določbe in sta opisali, kako so bili pri storitvi kaznivega dejanja izpolnjeni vsi subjektivni in objektivni znaki.

53. V svoji sodni praksi, in sicer v odločbi št. Up-758/03, je ustavno sodišče že poudarilo, da je bil tudi v primeru eventualnega naklepa storilec zavestno in voljno usmerjen v povzročitev prepovedane posledice (glej 73.-74. odstavek spodaj). Ker je kaznivo dejanje pranja denarja mogoče storiti tudi iz malomarnosti, ne bi bilo smiselno, da eventualni naklep, pri katerem je storilec voljno ravnal glede prepovedane posledice, ne bi bil kazniv.

Razvoj sodne prakse je bil torej skladen z vsebino zadevnega kaznivega dejanja in ga je pritožnik lahko razumno predvidel.

54. V zvezi z izjavo ministra se je ustavno sodišče oprlo na 23. člen ustave in na naslednje sodbe Sodišča: *Alenet de Ribemont proti Franciji* (10. februar 1995, 36. in 41. odstavek, serija A št. 308); *Turyev proti Rusiji* (št. 20758/04, 19. do 23. odstavek, 11. oktober 2016); *Krivolapov proti Ukrajini* (št. 5406/07, 127. do 131. odstavek, 2. oktober 2018); *Daktaras proti Litvi* (št. 42095/98, 44. odstavek, ESČP 2000-X); in *Krause* (navedeno zgoraj, str. 76). Poudarilo je, da je poleg procesnih jamstev pomembno ublažiti okoliščine, ki bi lahko škodovala videzu objektivne nepristranskosti sodnega odločanja ali vzbujale dvom vanj. V zvezi z izjavami predstavnikov izvršilne oblasti o tekočih kazenskih postopkih bi se te v sodni praksi Sodišča obravnavale z vidika domneve nedolžnosti (drugi odstavek 6. člena konvencije). Pri preučevanju takih izjav je Sodišče upoštevalo vse konkretne okoliščine in izbiro besed.

55. V zvezi s tem se je ustavno sodišče sklicevalo na obrazložitev višjega in vrhovnega sodišča (glej 35. in 48. odstavek zgoraj) in poudarilo, da je iz nje jasno razvidno, da sta se obe distancirali od ministrove izjave. Ustavno sodišče je poudarilo, da pritožnik ni navedel spremljevalnih okoliščin, v katerih je

minister izrekel sporne besede, čeprav je to po sodni praksi Sodišča bistveno.

56. Po ogledu zadevne televizijske oddaje je ustavno sodišče ugotovilo, da se je oddaja ukvarjala z odzivi javnosti na posnetek, na katerem je pritožnik igral košarko, kljub temu da je zaprosil za odlog izvršitve zaporne kazni zaradi hude, življenje ogrožajoče bolezni. Videoposnetek je bil objavljen v času, ko je bila zadeva tik pred zastaranjem. Televizijski voditelj je ministra vprašal, ali ne bi bilo zastaranje pritožnikovega primera v posmeh slovenskemu pravosodju in kaj lahko v tem primeru stori ministrstvo za pravosodje. Minister je odgovoril, da ima njegovo ministrstvo izjemno malo vpliva na delovanje sodstva, da pa bo storil vse, da bodo v primeru zastaranja letele glave.

57. Šlo je za pomemben primer, ne le zaradi pritožnika samega, ampak ker je zadeva pomembna tranzicijska zgodba. Minister je tudi poudaril, da ne gre za vprašanje, ali bo pritožnik obsojen ali oproščen, temveč da je zastaranje kakršnega koli kazenskega postopka najslabši možni izid in spodkopava zaupanje ljudi v pravosodje. Izjava v takem kontekstu po mnenju ustavnega sodišča očitno ne bi mogla prizadeti videza poštenega sojenja.

58. Podobno tudi izjava takratnega predsednika vlade dr. Cerarja ne bi mogla kršiti pritožnikove pravice do nepristranskega sodišča, saj se po mnenju ustavnega sodišča ni dotaknila pritožnikove krivde. Zato stališče vrhovnega sodišča, da ta izjava ne terja posebnega odgovora, ker da njen vpliv na zakonitost ni pojasnjen, ni v neskladju s 23. členom ustave) (glej 48. odstavek zgoraj).

59. Ustavni sodnik Klemen Jaklič, dr. dr., je predložil odklonilno mnenje. Navedel je, da so v skladu s sodno prakso Sodišča predhodne javne izjave o odločitvah, ki jih lahko sprejme le sodišče, potencialno težavna.

60. Sodnik z odklonilnim ločenim mnenjem je menil, da ministrova izjava ni pomenila le določenega pritiska, temveč tudi – hote ali nehote – ni bila povsem nedolžna glede ugotavljanja pritožnikove krivde.

61. Pritožnik je 23. junija 2021 končal prestajanje zaporne kazni.

UPOŠTEVANI DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

I. DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

A. Ustava Republike Slovenije

62. Ustrezne določbe poglavja o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS št. 33/91-I 1991) se glasijo:

23. člen **(pravica do sodnega varstva)**

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče.

Sodi mu lahko samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in sodnim redom.«

**27. člen
(domneva nedolžnosti)**

»Kdor je obdolžen kaznivega ravnanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo.«

**28. člen
(načelo zakonitosti v kazenskem pravu)**

»Nihče ne sme biti kaznovan za dejanje, za katero ni zakon določil, da je kaznivo, in ni zanj predpisal kazni, še preden je bilo dejanje storjeno.

Dejanja, ki so kazniva, se ugotavljajo in kazni zanje izrekajo po zakonu, ki je veljal ob storitvi dejanja, razen če je novi zakon za storilca milejši.«

B. Kazenski zakonik

63. Kaznivo dejanje pranja denarja je bilo v slovenski Kazenski zakonik (Uradni list RS št. 63/94 s spremembami) uvedeno leta 1996. Ustrezne določbe, kakor so veljale v tistem času, se glasijo:

**Naklep
17. člen**

»Kaznivo dejanje je storjeno z naklepom, če se je storilec zavedal svojega dejanja in ga je hotel storiti; ali če se je zavedal, da lahko zaradi njegovega ravnanja nastane prepovedana posledica, pa je privolil, da takšna posledica nastane.«

**Malomarnost
18. člen**

»Kaznivo dejanje je storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da zaradi njegovega ravnanja lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišlno mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala; ali če se ni zavedel, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati.«

**Pranje denarja
252. člen**

»(1) Kdor denar ali premoženje, za katerega ve, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejme, zamenja, hrani, z njim razpolaga, ga uporabi pri gospodarski dejavnosti ali na drug način, določen z zakonom, s pranjem prikrije ali poskusi prikriti njegov izvor, se kaznuje z zaporom do petih let.

(3) Če je denar ali premoženje iz prvega odstavka tega člena velike vrednosti, se storilec kaznuje z zaporom do osmih let in denarno kaznijo.

(5) Kdor bi moral in mogel vedeti, da je bil denar ali premoženje pridobljeno s kaznivim dejanjem, pa stori dejanje iz prvega ali tretjega odstavka tega člena, se kaznuje z zaporom

do dveh let. ...«

64. Na 1. november 2008 je začel veljati novi Kazenski zakonik (Uradni list RS št. 176/21), ki je pranje denarja kot kaznivo dejanje določal v 245. členu. Spremenjeni Kazenski zakonik je zagroženo kazen za to kaznivo dejanje zvišal, opis kaznivega dejanja pa je ostal enak.

C. Zakon o kazenskem postopku

65. Zakon o kazenskem postopku (Uradni list RS št. 8/06) v 370. členu določa naslednje razloge za izpodbijanje sodbe prve stopnje:

370. člen

»Sodba se sme izpodbijati:

- (1) zaradi bistvene kršitve določb kazenskega postopka;
- (2) zaradi kršitve kazenskega zakona;
- (3) zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja;

zaradi odločbe o kazenskih sankcijah, o odvzemu premoženjske koristi, o stroških kazenskega postopka, o premoženjskopравnih zahtevkih in zaradi odločbe o objavi sodbe v tisku, po radiu ali po televiziji.«

371. člen

»(1) Bistvena kršitev določb kazenskega postopka je podana: ...

1) če je izrek sodbe nerazumljiv, če nasprotuje sam sebi ali razlogom sodbe; ali če sodba sploh nima razlogov ali če v njej niso navedeni razlogi o odločilnih dejstvih ali so ti razlogi popolnoma nejasni ali v precejšnji meri s seboj v nasprotju; ali če je o odločilnih dejstvih precejšnje nasprotje med tem, kar se navaja v razlogih sodbe o vsebini listin ali zapisnikov o izpovedbah v postopku, in med samimi temi listinami oziroma zapisniki.«

372. člen

»Kršitev kazenskega zakona je podana, če je kazenski zakon prekršen v vprašanju:

- 1) ali je dejanje, zaradi katerega se obtoženec preganja, kaznivo dejanje; ...«

388. člen

»(1) Sodišče druge stopnje lahko na seji senata ali na podlagi obravnave zavrže pritožbo kot prepozno ali kot nedovoljeno; ali jo zavrne kot neutemeljeno in potrdi sodbo sodišča prve stopnje; ali razveljavi to sodbo in pošlje zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje in odločitev; ali pa spremeni sodbo sodišča prve stopnje. ...«

392. člen

»(1) Sodišče druge stopnje s sklepom ugotovi pritožbi in sodbo sodišča prve stopnje razveljavi ali jo razveljavi po uradni dolžnosti in vrne zadevo v novo sojenje, če ugotovi, da je podana bistvena kršitev določb kazenskega postopka, razen primera iz drugega odstavka tega člena in primerov iz prvega odstavka 394. člena tega zakona, ali če misli, da je treba zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja odrediti novo glavno obravnavo pred sodiščem prve stopnje.«

394. člen

»(1) Sodišče druge stopnje s sodbo ugodi pritožbi in spremeni sodbo sodišča prve stopnje ali jo spremeni po uradni dolžnosti, če ugotovi, da so bila odločilna dejstva v sodbi sodišča prve stopnje sicer pravilno ugotovljena, da pa je treba glede na ugotovljeno dejansko stanje ob pravilni uporabi zakona izreči drugačno sodbo, glede na stanje stvari pa tudi v primeru kršitve iz 5., 9. in 10. točke prvega odstavka 371. člena tega zakona.«

420. člen

»(1) Zoper pravnomočno sodno odločbo in zoper sodni postopek, ki je tekel pred tako pravnomočno odločbo, se sme po pravnomočno končanem kazenskem postopku vložiti zahteva za varstvo zakonitosti v naslednjih primerih:

1. zaradi kršitve kazenskega zakona;
2. zaradi bistvene kršitve določb kazenskega postopka iz prvega odstavka 371. člena tega zakona;
3. zaradi drugih kršitev določb kazenskega postopka, če so te kršitve vplivale na zakonitost sodne odločbe. ...«

D. Zakoni o pranju denarja

66. Zakon o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS št. 79/2001, s spremembami), ki ga je nadomestil Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (Uradni list RS št. 60/2007, s spremembami), izvaja instrumente EU in mednarodne instrumente (glej 83.-85. odstavek spodaj) in podrobneje ureja pranje denarja.

67. 2. člen Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma določa:

**Opredelitev izrazov in področje uporabe
(pranje denarja in financiranje terorizma)**

»(1) Pranje denarja po tem zakonu je katero koli ravnanje, s katerim se prikriva izvor denarja ali drugega premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem, in vključuje:

1. zamenjavo ali kakršen koli prenos denarja ali drugega premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja;
2. skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, gibanja, razpolaganja, lastništva ali pravic v zvezi z denarjem ali drugim premoženjem, ki izvira iz kaznivega dejanja. ...«

E. Domača sodna praksa

68. Pomembne so zlasti naslednje sodbe vrhovnega sodišča.

69. V sodbi št. I Ips 59865/2010 z dne 30. januarja 2014 je vrhovno sodišče v zadevi pranja denarja ugotovilo, da poleg tega, da se mora storilec zavedati, da premoženje izvira iz kriminalne dejavnosti, se mora hkrati tudi zavedati, da bo s tem, kar bo naredil, prikril izvor oziroma otežil odkrivanje izvora premoženja, in na takšno posledico pristane. Zadostoval bi eventualni naklep (6. do 9. točka sodbe).

70. V sodbi št. I Ips 5961/2003 z dne 14. aprila 2016 je vrhovno sodišče

odločilo, da pridobitev denarja in nadaljnje transakcije, kot je prenos denarja z namenom prikriti njegov izvor, pomenijo pranje denarja (29.-30. točka sodbe).

71. V sodbi št. I Ips 60793/2011 z dne 30. januarja 2014 je vrhovno sodišče navedlo, da mora biti ravnanje storilca, usmerjeno v prikrivanje izvora denarja ali premoženja, pridobljenega s protipravno dejavnostjo, jasno opisano v posebnem delu opisa kaznivega dejanja (11. točka sodbe).

72. V sodbi št. I Ips 47710/2014 z dne 16. novembra 2020 se je vrhovno sodišče sklicevalo na svojo prejšnjo sodno prakso in navedlo, da sta domača sodna praksa in novejša pravna doktrina razjasnili, da je pranje denarja mogoče izvršiti tudi z eventualnim naklepom. Pri tem se je sodišče sklicevalo na sodno prakso iz leta 2014, navedeno v 69. odstavku zgoraj, in na mednarodno gradivo (18. in 19. točka sodbe).

73. Kar zadeva sodno prakso ustavnega sodišča, je to 23. junija 2005 v odločbi št. Up-758/03 ugotovilo, da ker zakon za kaznivost kaznivega dejanja ne zahteva dokaza o *dolus directus* storilca (ta zadeva se je nanašala na umor), zadošča *dolus eventualis* storilca.

74. Tudi v primerih, ki se nanašajo na *dolus eventualis*, je bil storilec zavestno in namerno usmerjen k izvršitvi nekega dejanja s protipravno posledico. V primerih *dolus eventualis* tudi logična razlaga ni preprečila, da bi bil posameznik kaznovan za poskus storitve kaznivega dejanja.

II. MEDNARODNA ZAKONODAJA IN PRAKSA

A. Domneva nedolžnosti

Direktiva EU o okrepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti

75. EU je 12. februarja 2016 sprejela Direktivo (EU) 2016/343 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku. Njene upoštevne uvodne izjave določajo naslednje:

»16. Domneva nedolžnosti bi bila kršena, če bi javne izjave javnih organov ali sodne odločbe, razen odločbe o ugotovitvi krivde, osumljeno ali obdolženo osebo označile za krivo, dokler taki osebi ni dokazana krivda v skladu z zakonom. Take izjave in sodne odločbe ne bi smele odražati mnenja, da je ta oseba kriva. ...

17. Izraz 'javne izjave javnih organov' bi bilo treba razumeti kot katero koli izjavo, ki se nanaša na kaznivo dejanje in ki jo poda organ, vključen v kazenski postopek v zvezi s tem kaznivim dejanjem, kot so pravosodni organi, policija in drugi organi preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj, ali drug javni organ, kot so ministrstva in drugi javni uradniki, pri čemer se razume, da to ne posega v nacionalno pravo glede imunitete.«

B. Pranje denarja

1. Združeni narodi

76. Konvencija Združenih narodov zoper nezakonit promet mamil in

psihotropnih snovi (»Dunajska konvencija«), podpisana na Dunaju 20. decembra 1988, v 3. členu opredeljuje kazniva dejanja in sankcije v zvezi s spremembo ali prenosom premoženja, pridobljenega s kaznivimi dejanji. Ta opredelitev je navdihnila instrument Sveta Evrope o kaznivih dejanjih pranja denarja (glej 78.-81. odstavek spodaj).

77. Konvencija Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, sprejeta z resolucijo Generalne skupščine 55/25 z dne 15. novembra 2000, je glavni mednarodni instrument v boju proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu. Slovenija jo je ratificirala 21. maja 2004. Njen 6. člen določa, da je pranje premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, kaznivo dejanje.

2. Svet Evrope

78. Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem (ETS št. 141, »Strasbourška konvencija«) je bila na voljo za podpis od 8. novembra 1990 v Strasbourgu. Veljati je začela 1. septembra 1993. Slovenija jo je ratificirala 23. aprila 1998.

79. V razlagalnem poročilu Konvencije je navedeno, da je namen zaplembe premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, preprečiti kroženje nezakonitih sredstev v pravnem redu, zato ima naravo stvarnega ukrepa (23. točka).

80. Njen 6. člen med drugim določa:

6. člen – Kazniva dejanja pranja

»Vsaka pogodbenica sprejme take zakonske in druge ukrepe, kot so morebiti potrebni, da v svoji notranji zakonodaji opredeli kot kazniva naslednja naklepna dejanja:

a) zamenjava ali prenos premoženja, za katero se ve, da je premoženjska korist, z namenom skrivanja ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja ali da bi se pomagalo osebi, ki je udeležena pri storitvi predhodnega kaznivega dejanja, da se izogne pravnim posledicam svojega ravnanja;

b) skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, razpolaganja, gibanja, pravic v zvezi s premoženjem ali lastništva premoženja, kadar se ve, da je tako premoženje premoženjska korist; in ob upoštevanju svojih ustavnih načel in temeljnih zasnov pravnega sistema;

c) pridobitev, posest ali uporaba premoženja, kadar se ob prejemu ve, da je bilo tako premoženje premoženjska korist;

2. Za namene izvajanja ali uporabe prvega odstavka tega člena:

c) se o vedenju, naklepu ali namenu kot zahtevanem elementu kaznivega dejanja, opredeljenega v prvem odstavku, lahko sklepa na podlagi objektivnih, dejanskih okoliščin.«

81. V zvezi s 6. členom je v razlagalnem poročilu k tej konvenciji v

upoštevнем obsegu navedeno naslednje:

6. člen – Kazniva dejanja pranja denarja

»32. ...

Prvi del odstavka 1 določa obveznost kaznovanja pranja denarja. Drugi del določa, da je ta obveznost v zvezi z nekaterimi kategorijami kaznivih dejanj pranja denarja odvisna od ustavnih načel in temeljnih konceptov pravnega sistema države, ki je ratificirala konvencijo. V kolikor inkriminacija dejanja ni v nasprotju s temi načeli ali koncepti, je država dolžna inkriminirati dejanja, ki so opisana v tem odstavku. ...«

82. Slovenija je 26. aprila 2010 ratificirala tudi Konvencijo Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ter o financiranju terorizma (ETS št. 198, »Varšavska konvencija«), ki je bila na voljo za podpis od 16. maja 2005 v Varšavi in je začela veljati 1. maja 2008 (glej *G.I.E.M. S.R.L. in drugi proti Italiji* [VS], št. 1828/06 in dva druga, 142. do 144. odstavek, 28. junij 2018, glej tudi *Arewa proti Litvi*, št. 16031/18, 40. odstavek, 9. marec 2021). Njen 9. člen opredeljuje kazniva dejanja pranja denarja.

3. Evropska unija

(a) Direktive EU o pranju denarja

83. Svet Evropskih skupnosti je 10. junija 1991 sprejel Direktivo 91/308/EGS o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja, z vsemi spremembami. Razveljavljena je bila z Direktivo 2005/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. oktobra 2005 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma. Poleg tega je bila leta 2018 sprejeta Direktiva (EU) 2018/843 z dne 30. maja 2018 (»peta direktiva o preprečevanju pranja denarja, 5AMLD«) o spremembi Direktive (EU) 2015/849 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma ter o spremembi direktiv 2009/138/ES in 2013/36/EU.

84. Nenazadnje pa se Direktiva (EU) 2018/1673 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o boju proti pranju denarja z uporabo kazenskega prava razširja na kaznive dejavnosti pranja denarja, kadar jih izvrši storilec kaznive dejavnosti, iz katere izvira premoženje (»lastno pranje denarja«), ter na njegov prenos, preoblikovanje, skrivanje ali prikrivanje ter povzroči dodatno škodo poleg tiste, ki jo je povzročila kazniva dejavnost, na primer z dajanjem premoženja, pridobljenega s kaznivo dejavnostjo, v obtok, in s tem skrivanje njegovega nezakonitega izvora.

Trinajsta uvodna izjava te direktive se glasi:

»Namen te direktive je inkriminacija pranja denarja, kadar je storjeno naklepno in ob zavedanju, da je bilo premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo ... V vsakem primeru, ko se ugotavlja, ali je bilo premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo in ali je zadevna oseba to vedela, bi bilo treba upoštevati posebne okoliščine primera, kot je na primer dejstvo, da je vrednost premoženja obdolženca nesorazmerna glede na njegove

zakonite dohodke ter da sta si kazniva dejavnost in pridobitev premoženja časovno blizu. Na naklep in zavedanje je mogoče sklepati iz objektivnih dejanskih okoliščin. Ker ta direktiva določa minimalna pravila glede opredelitev kaznivih dejanj in sankcij na področju pranja denarja, lahko države članice sprejmejo ali ohranijo strožja kazenskopravna pravila na tem področju. Države članice bi morale na primer imeti možnost določiti, da je pranje denarja, kadar je storjeno iz zavestne malomarnosti, kaznivo dejanje. Sklicevanja na pranje denarja, storjeno iz malomarnosti, v tej direktivi bi bilo treba razumeti kot takšna za države članice, ki so inkriminirale tako ravnanje.«

85. Ustrezni člen direktive poleg tega določa:

3. člen

Kazniva dejanja pranja denarja

»1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da se naslednje ravnanje, če je storjeno naklepno, opredeli kot kaznivo dejanje:

a) preoblikovanje ali prenos premoženja, ob zavedanju, da je bilo to premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo, z namenom skrivanja ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja ali pomoči osebi, ki je sodelovala pri izvajanju takšne dejavnosti, da bi se izognili pravnim posledicam dejanj te osebe;

(b) b) skrivanje ali prikrivanje prave narave, izvora, nahajanja, razpolaganja ali gibanja premoženja ali pa pravic v zvezi s premoženjem ali lastništvom premoženja, ob zavedanju, da je bilo to premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo;

(c) c) | pridobitev, posedovanje ali uporaba premoženja, ob zavedanju v času prejema, da je bilo to premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo.

2. Države članice lahko sprejmejo potrebne ukrepe za zagotovitev, da se ravnanje iz odstavka 1 opredeli kot kaznivo dejanje, kadar je storilec sumil ali bi moral vedeti, da je bilo premoženje pridobljeno s kaznivo dejavnostjo. ...«

(b) Sodna praksa Sodišča Evropske unije (Sodišča EU)

86. V mnenju generalnega pravobranilca Hogana, podanem 14. januarja 2021 v zadevi C-790/19, *Parchetul de pe langa Tribunalul Brasov proti LG in MH*

v zvezi z »lastnim pranjem denarja« (pranje, ki ga stori storilec predhodnega kaznivega dejanja) je bilo na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe navedeno:

»42. Nazadnje, v nasprotju s stališči predložitvenega sodišča sam ne menim, da navedba iz člena 1(2)(a) Direktive 2005/60, da storilec pranja denarja, kot je opredeljeno v tej določbi, mora 'ved[eti], da to premoženje izvira iz kaznivega dejanja', nujno nasprotuje taki razlagi. Ta zelo natančna prepoved sama po sebi pomeni, da se je zakonodajalec Unije trudil zagotoviti, da so prepovedana zgolj naklepna ravnanja, kot je pojasnjeno v prvem stavku člena 1(2) Direktive 2005/60. Medtem ko bo ta pogoj nujno izpolnjen, kadar je storilec ena in ista oseba, se je na to koristno spomniti, če storita kaznivi dejanji – namreč predhodno kaznivo dejanje in kaznivo dejanje pranja denarja – različni osebi.

Mimogrede bi še navedel, da se je zakonodajalcu Unije zdelo primerno to pojasnilo ohraniti v členu 1(3)(a) Direktive 2015/849 in členu 3(1)(a) Direktive 2018/1673, čeprav so s slednjo države članice prvič izrecno dolžne opredeliti kaznivo dejanje pranja denarja.«

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA IN DRUGEGA ODSTAVKA 6. ČLENA KONVENCIJE

87. Pritožnik se je na podlagi prvega in drugega odstavka 6. člena konvencije pritožil, da sta mu bili kršeni pravica do neodvisnega in nepristranskega sodišča ter pravica do domneve nedolžnosti z izjavo ministra med tekočim kazenskim postopkom, ki je pomenila nedopusten pritisk na sodnike višjega sodišča. Prvi in drugi odstavek 6. člena konvencije se v ustreznem delu glasita:

»1. Vsakdo ima pravico, da ... o kakršnih koli kazenskih obtožbah zoper njega pravično ... odloča ... sodišče.

2. Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler ni v skladu z zakonom dokazana njegova krivda.«

A. Sprejemljivost

88. Vlada je trdila, da je treba ta del pritožbe razglasiti za nesprejemljiv zaradi očitne neutemeljenosti, ker je pritožnik izjavo ministra, podano 27. septembra 2016, razlagal zunaj konteksta. Prav tako ni pojasnil, s katerimi institucionalnimi mehanizmi ali ukrepi bi minister lahko ukrepal proti sodnikom, zlasti da bi jih razrešil njihove funkcije. Institucionalni in pravni okviri so mu namreč omogočali le omejena sredstva za vplivanje na delo sodnikov in sodišč. Tudi domači sodišči sta se ogradili od ministrovih izjav in menili, da te izjave niso imele nobene možnosti, da bi vplivale na zadevno sojenje. Nenazadnje pa je minister tudi izrecno izjavil, da ne smatra pritožnika za krivega kaznivega dejanja.

89. Pritožnik je izpodbijal navedbe vlade in trdil, da sta bili kršeni njegova pravica do nepristranskega in neodvisnega sodišča iz prvega odstavka 6. člena in pravica do domneve nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena.

90. Sodišče ugotavlja, da pritožbi nista očitno neutemeljeni po točki (a) tretjega odstavka 35. člena konvencije ali nesprejemljivi iz drugih razlogov. Zato ju je treba razglasiti za sprejemljivi.

B. Utemeljenost

91. Sodišče meni, da se bistvo pritožnikovih pritožb nanaša na domnevno kršitev domneve nedolžnosti, zato bo to vprašanje najprej preučilo na podlagi drugega odstavka 6. člena konvencije.

1. Drugi odstavek 6. člena konvencije

(a) Navedbe strank

(i) Pritožnik

92. Pritožnik je trdil, da je sporna izjava, da bo minister za pravosodje storil

vse, kar je v njegovi moči, da bi uresničil svojo grožnjo, izrečena 27. septembra 2016 v televizijski oddaji z zelo visoko gledanostjo, tudi ob upoštevanju ministrovega tona in odločnosti, kršila njegove pravice iz 6. člena, zlasti pravico do domneve nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena konvencije. Glede na to, da je bilo zastaranje zadeve blizu, je ministrova izjava pomenila, da bi bilo treba potrditi odločitev prvostopenjskega sodišča, ki ga je obsodilo. Če bi pritožbeno sodišče prvostopenjsko sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo v ponovno odločanje, bi postopek v zvezi z njim skoraj zagotovo zastaral, saj se je rok iztekel 18. junija 2017.

93. Ob sklicevanju na zadevo *Konstas proti Grčiji* (št. 53466/07, 37. in 43. odstavek, 24. maj 2011) je pritožnik trdil, da je treba oceniti vtis, ki ga pustijo takšne sporne izjave najvišjih predstavnikov izvršilne oblasti, in da je izpodbijana izjava prejudicirala odločanje pristojnega sodišča o zadevi. Povsem nepomembno naj bi bilo, ali je imel minister na voljo mehanizme – bodisi za vplivanje na delo sodnikov bodisi v zvezi z njihovo razrešitvijo. Tudi če bi bilo stališče vlade, da je imel minister malo možnosti vplivati na delo sodstva, pravilno, kar pa ni bilo, bi bilo to še vedno nedokončno. Ministrove možnosti ukrepanja zoper sodnike ni bilo mogoče presojati le z vidika njegovih formalnih pooblastil, temveč jo je bilo treba obravnavati tudi z vidika njegove avtoritete. Oseba na takem položaju je imela na voljo tako formalna kot neformalna sredstva za uresničitev svoje grožnje.

94. Poleg tega sredstva, ki jih je imel minister za pravosodje na voljo za vplivanje na delo sodnikov in sodišč, niso bila zanemarljiva. Imel je pomembna pooblastila v zvezi z razrešitvijo predsednika sodišča (64. člen Zakona o sodiščih). Poleg tega je imel pristojnost predlagati uvedbo disciplinskega postopka, s katerim bi lahko sodniku prenehala sodniška funkcija, lahko pa bi tudi predlagal pripravo ocene sodniške službe za sodnika, ki bi mu po slabi oceni lahko prenehala funkcija (79.a in 79.b člen Zakona o sodniški službi).

95. Poznejša javna izjava predsednika Okrožnega sodišča v Ljubljani Pogačnika je potrdila, da so sodniki ministrovo izjavo razumeli ne le kot pritisk na sodno vejo oblasti, temveč tudi kot poseben pritisk na sodnika, ki mu je bila zadeva dodeljena. Tako je večina njegovih sodniških kolegov ministrovo izjavo razumela kot izjavo o sankcijah in ugotavljanju odgovornosti. Poleg tega je sodnik ustavnega sodišča z odklonilnim ločenim mnenjem izjavil, da izjava glede ugotavljanja pritožnikove krivde dejansko ni bila povsem nedolžna.

96. Nenazadnje, kar zadeva navedbe vlade o njegovem zdravstvenem stanju (glej 103. odstavek spodaj), je pritožnik trdil, da je zaprosil za odlog izvršitve kazni zaradi resnega in življenje ogrožajočega zdravstvenega stanja (glej 12.-13. odstavek zgoraj). Zato je bila trditev vlade, da je bil posnetek, na katerem igra košarko, posnet po tem, ko mu je »uspelo« odložiti prestajanje zaporne kazni s pridobitvijo zdravniškega potrdila, očitno zavajajoč. Vlada prav tako ni navedla, da je bil pritožnik skrivaj posnet več kot dve leti po tem,

ko je prvič zaprosil za odlog, in več kot leto in pol po operaciji srca, ko je že uspešno okrevail.

(ii) *Vlada*

97. Vlada je trdila, da je pritožnik ministrove izjave razlagal zunaj konteksta. Minister se je odzval na objavo posnetka, na katerem je bil pritožnik na skrivaj posnet pri igranju košarke. Posnetki so bili posneti po tem, ko je bila pritožniku zaradi poslabšanja njegovega življenja ogrožajočega zdravstvenega stanja (*angina pectoris*) na podlagi zdravniškega potrdila odobrena odložitev izvršitve kazni (glej 12. odstavek zgoraj).

98. Vlada je nasprotovala pritožnikovim trditvam s poudarjanjem, da je minister med razgovorom izrecno poudaril, da je pritožnik svoboden človek, kar pomeni, da je bil v tistem času obsojen le z nepravnomočno sodbo. Minister je tudi poudaril, da ne misli, da bi moral biti v tej zadevi kdor koli obsojen ali oproščen, temveč da meni, da bi bilo zastaranje kakršnega koli sodnega postopka, kar se v Sloveniji vse pre pogosto dogaja, najslabši možni izid. Poudaril je, kako pomembno je, da je podlaga za vse sprejete sodne odločitve utemeljenost primera, zaupanje ljudi v pravosodje in integriteta slovenskih sodišč.

99. Glede vpliva na sodstvo je minister sam poudaril, da v resnici nima na voljo sredstev, s katerimi bi lahko izvajal pritisk na delo sodišč. Predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani Pogačnik je poudaril, da minister nima pristojnosti za sankcioniranje sodnikov in preverjanje njihove odgovornosti, saj je za to pristojen izključno sodni svet. Vlada se je pridružila tem stališčem in se pri tem sklicevala na ustavo, ki določa sistem zavor in ravnovesij med vejami oblasti, po katerem sodnike imenuje in razrešuje državni zbor izključno na predlog sodnega sveta, v katerem ni predstavnikov izvršilne oblasti (131. in 132. člen).

100. Minister za pravosodje lahko predlaga pripravo ocene sodniške službe za posameznega sodnika, vendar le v okviru svojih pristojnosti. Lahko tudi predlaga uvedbo disciplinskega postopka zoper sodnika pred disciplinskim sodiščem sodnega sveta, ki ga prav tako sestavljajo izključno sodniki. Pomembno je, da so sodniki lahko razrešeni sodniške funkcije le v primeru skrajne sankcije za disciplinske kršitve. V zvezi z delovanjem sodišč je bilo ministrstvo za pravosodje pristojno le za nadzor sodne uprave, ni pa imelo nobenih vzvodov za vplivanje na delo sodnika, zlasti ne v zvezi s posamezno zadevo. Prav tako ni bilo pristojno vplivati na oceno sodnikovega dela ali na odločitve o njegovem napredovanju, premestitvi, razrešitvi ali kateri koli drugi obliki prenehanja sodniške funkcije.

101. Vlada je poudarila, da sta se tako višje kot vrhovno sodišče v svojih sodbah opredelili do ministrove izjave. Obe sta se ogradili od domnevne ministrove izjave (oziroma od načina, kako jo je razumel in dojemal pritožnik). Sodišči nista menili, da bi izjava lahko vplivala na sojenje pred višjim sodiščem (glej 35. in 48. odstavek zgoraj). Podobno se je v sodbi z dne 12.

decembra 2019 do ministrove izjave opredelilo tudi ustavno sodišče, potem ko je preverilo, kaj je minister dejansko povedal (glej 55. do 58. odstavek zgoraj). Ugotovilo je, da je pritožnik ministrove izjave razlagal izven konteksta, in ni opazilo ali prepoznalo nobenih elementov, ki bi vplivali na neodvisnost in/ali nepristranskost sodišča, ali kakršno koli kršitev pritožnikove domneve nedolžnosti.

102. Tako pritožnik niti z notranjimi pravnimi sredstvi niti v pritožbi ni pokazal, s katerimi institucionalnimi mehanizmi in sredstvi bi minister za pravosodje lahko ukrepal proti sodnikom. Zlasti jih minister ne bi mogel razrešiti njihove funkcije. Skratka, ministrove izjave v televizijski oddaji se niso vrtele okoli pritožnikove krivde ali obsodbe. Poleg tega se je ustavno sodišče izrecno strinjalo s tem stališčem (glej 54. do 58. odstavek zgoraj).

103. Nenazadnje pa je vlada v zvezi s pritožnikovim zdravstvenim stanjem navedla, da je bila zaporna kazen odložena le na podlagi dejstva, da je pritožnik domnevno opravil nujno operacijo in je moral po njej okrevati. Glede na to, da je bil približno leto in pol po operaciji sposoben igrati na dinamični košarkarski tekmi, je glede na celotno ozadje situacije vzbudilo dvome v javnosti in pri sodnikih, ki so odločali o odlogu kazni.

(b) Presoja Sodišča

(i) Splošna načela

104. Sodišče vnovič poudarja, da je domneva nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena eden od elementov poštenega sojenja, ki ga zahteva prvi odstavek. Domneva nedolžnosti je kršena, če sodna odločba ali izjava uradnika o osebi, obtoženi kaznivega dejanja, izraža mnenje, da je kriva, še preden ji je bila krivda dokazana v skladu z zakonom. Eden od vidikov domneve nedolžnosti je zaščita posameznikov, v zvezi s katerimi je bil kazenski postopek ustavljen, pred tem, da bi jih javni uradniki in organi obravnavali, kot da so dejansko krivi očitane kaznivega dejanja (glej *Allen proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 25424/09, 94. odstavek, ESČP 2013). Tudi v odsotnosti uradne ugotovitve zadošča, da obstaja neka obrazložitev, ki nakazuje, da sodišče ali uradna oseba obdolženca šteje za krivega. Prehitro izražanje takega mnenja samega sodišča bo neizogibno v nasprotju z omenjeno domnevo (glej, med drugim, *Deweer proti Belgiji*, 27. februar 1980, 56. odstavek, serija A št. 35; *Minelli proti Švici*, 25. marec 1983, 27., 30. in 37. odstavek, serija A št. 62; *Allet de Ribemont*, navedeno zgoraj, 35. in 36. odstavek; *Daktaras*, navedeno zgoraj, 41. do 44. odstavek; in *Matijašević proti Srbiji*, št. 23037/04, 45. odstavek, ESČP 2006).

105. Poleg tega je treba razlikovati med izjavami, ki izražajo mnenje, da je zadevna oseba kriva, in izjavami, ki le opisujejo »stanje suma«. Prve kršijo domnevo nedolžnosti, medtem ko se druge v različnih okoliščinah, ki jih je preučilo Sodišče, štejejo za nesporne (glej, med drugim, *Lutz proti Nemčiji*, 25. avgust 1987, 62. odstavek, serija A št. 123, in *Leutscher proti Nizozemski*, 26. marec 1996, 31. odstavek, *Poročila* 1996-II).

106. Svoboda izražanja, ki jo zagotavlja 10. člen konvencije, vključuje svobodo sprejemanja in dajanja informacij. Zato drugi odstavek 6. člena ne more preprečiti oblastem, da obveščajo javnost o kazenskih preiskavah v teku, vendar zahteva, da to storijo z vso diskretnostjo in previdnostjo, ki sta potrebni, če naj se spoštuje domneva nedolžnosti (glej *Allenet de Ribemont*, navedeno zgoraj, 38. odstavek, in *Pesa proti Hrvaški*, št. 40523/08, 139. odstavek, 8. april 2010).

107. Sodišče je menilo, da je v demokratični družbi predložitev informacij, kadar je vložena resna obtožba zaradi zlorabe položaja, neizogibno (glej *Arrigo in Vella proti Malti* (sklep), št. 6569/04, 10. maj 2005). Potrdilo je, da so v primerih, ko je bil pritožnik v času domnevnega kaznivega dejanja pomembna politična osebnost, najvišji državni uradniki, vključno z generalnim državnim tožilcem, morali obveščati javnost o domnevnem kaznivem dejanju in kazenskem postopku, ki je sledil. Vendar pa ta okoliščina ne more upravičiti uporabe besed, ki so jih uradniki izbrali v pogovorih z mediji (glej *Butkevicius proti Litvi*, št. 48297/99, 50. odstavek, ESČP 2002-II (izvlečki)). Sodišče vnovič poudarja, da je tisto, kar šteje v zvezi z uporabo zgoraj omenjene določbe konvencije, dejanski pomen izrečenih pripomb in ne njihova dobresedna oblika (glej *Lavents proti Latviji*, št. 58442/00, 126. odstavek, 28. november 2002; *Gutsanovi proti Bolgariji*, št. 34529/10, 191. odstavek, ESČP 2013 (izvlečki); in *Konstas*, navedeno zgoraj, 33. odstavek).

108. Sodišče je poudarilo pomen izbire besed uradnikov v njihovih izjavah, preden je bilo osebi sojeno in je bila spoznana za krivo določenega kaznivega dejanja. Kljub temu je treba preučiti, ali je izjava uradnika v nasprotju z načelom domneve nedolžnosti, v okviru posebnih okoliščin, v katerih je bila izpodbijana izjava dana (glej, med drugim, *Adolf proti Avstriji*, 26. marec 1982, 36. do 41. odstavek, Serija A št. 49, in *Daktaras*, navedeno zgoraj, 41. odstavek). V nobenem primeru pa izražena mnenja ne smejo pomeniti izjave uradnika o pritožnikovi krivdi, ki bi javnost spodbudile k prepričanju o njegovi krivdi in prejudicirale presojo dejstev pristojnega pravosodnega organa (glej *Butkevicius*, navedeno zgoraj, 53. odstavek, in *Garycki proti Poljski*, št. 14348/02, 70. odstavek, 6. februar 2007).

(ii) *Uporaba zgoraj navedenih načel pri obravnavani zadevi*

109. Sodišče ugotavlja, da je splošno znano, da je pritožnik ena od pomembnih političnih in gospodarskih osebnosti Republike Slovenije, zlasti v zvezi s prehodom v demokratično državo, in da je njegovo delovanje zelo zanimivo za širšo javnost. V kazenskem postopku zaradi zlorabe položaja ali pravic in pranja denarja se je soočil z obtožbami, ki so se nanašale na precejšnjo vsoto denarja, z resnimi gospodarskimi posledicami, ki so vključevale paradne konje slovenskega gospodarstva. Zato je zanimanje, ki so ga mediji pokazali za odmevni kazenski postopek v zvezi s pritožnikom in njegovimi soobtoženci, povsem razumljivo.

110. Sodišče ugotavlja, da je prvostopenjsko sodišče obsodilo pritožnika

5. septembra 2016 in da je čakal na obvestilo o sodbi, ko je bil 26. septembra 2016 posnet pri igranju košarke. Minister za pravosodje je naslednji dan dal televizijski intervju (glej 24. in 26. odstavek zgoraj). Med pritožnikovo obsodbo na prvi stopnji, izpodbijano izjavo ministra in poznejšo odločitvijo višjega sodišča o zadevi je bila torej tesna časovna bližina.

111. Po mnenju Sodišča je razumljivo, da je posnetek, na katerem je pritožnik igral košarko in o katerem so obširno poročali vsi mediji, potem ko je predhodno zaprosil za odlog izvršitve zaporne kazni zaradi zdravstvenih razlogov, lahko zahteval odziv najvišjih državnih uradnikov. Vendar ta dolžnost obveščanja javnosti ne more upravičiti vseh možnih izbir besed in jo je treba opraviti z namenom spoštovanja pravice osumljencev do domneve nedolžnosti (glej zgoraj *Pesa*, navedeno zgoraj, 142. odstavek).

112. Sodišče je tudi potrdilo, da imajo na splošno besede, ki jih izrečejo visoki državni uradniki, večjo težo (glej, čeprav v drugačnih spremljevalnih okoliščinah, *Mesić proti Hrvaški*, št. 19362/18, 104. odstavek, 5. maj 2022). V skladu s tem je ugotovilo kršitve drugega odstavka 6. člena konvencije zaradi pristranskih izjav različnih visokih državnih uradnikov, kot so predsednik države (glej *Pesa*, navedeno zgoraj, 148. do 151. odstavek), predsednik vlade (prav tam; glej tudi *Gutsanovi*, navedeno zgoraj, 194. do 198. odstavek), minister za pravosodje (glej *Konstas*, navedeno zgoraj, 43. in 45. odstavek) in predsednik parlamenta (glej *Butkevicius*, navedeno zgoraj, 53. odstavek).

113. V obravnavani zadevi je izpodbijana ministrova izjava na televiziji, zlasti »če bo ta zadeva zastarala ... bom storil vse, da bodo padale glave«, sprožila odziv predsednika Okrožnega sodišča v Ljubljani in predsednika vlade. Medtem ko so se pritožnikove trditve pred Sodiščem nanašale predvsem na ministrovo izjavo in njen časovni okvir, Sodišče meni, da je treba ločeno preučiti tudi druge izjave visokih državnih uradnikov, zlasti ker sta zadevne izjave podala dva najvišja predstavnika izvršilne veje oblasti države. Sodišče meni, da so morali ti visoki uradniki spoštovati načelo domneve nedolžnosti (glej zgoraj *Konstas*, navedeno zgoraj, 38. odstavek; glej tudi 17. točko Direktive EU 2016/343 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti; 75. odstavek zgoraj).

114. V zvezi s tem Sodišče meni, da je oster in nepremišljen jezik, ki ga je uporabil visok državni uradnik, verjetno vplival na javno mnenje glede pritožnikove krivde in ustvaril vtis, da je skrajni čas, da zadevna domača sodišča pritožnika pravnomočno obsodijo. Sodišče zlasti opozarja na posebno politično funkcijo, ki jo je takrat zasedal minister. Kot minister za pravosodje je *par excellence* utelešal politično avtoriteto, odgovorno za organiziranje in pravilno delovanje sodišč. Zato bi moral biti še posebej previden, da ne bi rekel ničesar, kar bi lahko dajalo vtis, da želi vplivati na izid postopkov, ki so potekali pred višjim sodiščem (*Konstas*, navedeno zgoraj, 42. in 43. odstavek). Tega vtisa ni bilo mogoče niansirati z ministrovimi besedami »ne zato, ker bi moral biti nekdo obsojen ali oproščen, ampak zato, ker je zastaranje katerega koli sodnega postopka ... najslabši možni rezultat« (glej 27. odstavek zgoraj),

saj mora Sodišče gledati dlje od dobesednega pomena besed in se osredotočiti na realnost položaja (glej *Lavents*, navedeno zgoraj, 126. odstavek).

115. Še vedno je treba preveriti, ali je bilo v tej fazi kazenskega postopka lahko prizadeto načelo domneve nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena konvencije (glej *Konstas*, navedeno zgoraj, 34. odstavek).

116. Sodišče se še posebej zaveda dejstva, da je bila izpodbijana izjava ministra podana 27. septembra 2016, kmalu po tem, ko je prvostopenjsko sodišče pritožnika spoznalo za krivega. Vendar je vrhovno sodišče 18. junija 2015 odredilo odlog izvršitve pritožnikove kazni, ki je ostal v veljavi, in pritožnik ni bil v zaporu. Kljub obsodbi na prvi stopnji je jasno, da je načelo domneve nedolžnosti še vedno veljalo (glej *Konstas*, navedeno zgoraj, 36. in 38. odstavek).

117. Sodišče nadalje ugotavlja, da je pritožnik pozneje izpodbijal prvostopenjsko sodbo iz več razlogov, med drugim zaradi bistvene kršitve določb kazenskega postopka (glej 32. odstavek zgoraj). V skladu z notranjim pravom je imelo višje sodišče pri odločanju o utemeljenosti pritožnikove pritožbe tri možnosti: (1) da jo zavrne kot neutemeljeno; (2) da razveljavi sodbo in pošlje zadevo sodišču prve stopnje v novo sojenje in odločitev; ali (3) spremeni sodbo sodišča prve stopnje (370., 371. in 388. člen Zakona o kazenskem postopku, navedeno v 65. odstavku zgoraj). Sodišče meni, da bi v primeru, če bi višje sodišče ugodilo pritožnikovi pritožbi in zadevo vrnilo v ponovno sojenje, kot to določa 392. člen Zakona o kazenskem postopku (glej 65. odstavek zgoraj), skoraj zagotovo prišlo do zastaranja kazenskega postopka in zato do njegove ustavitve.

118. Višje sodišče je 12. aprila 2017 izdalo sodbo, s katero je zavrnilo pritožnikovo pritožbo in potrdilo obsodbo, ko se je absolutni zastaralni rok bližal koncu, saj naj bi se iztekel junija 2017.

119. Sodišče ugotavlja, da se je minister skliceval na »izjemno malo vzvodov ministrstva za pravosodje za izvajanje pritiska na tožilstvo ali sodstvo«, in ustrezno upošteva dejstvo, da minister v okviru svojih uradnih nalog ni sprejel nobenih ukrepov za sprožitev kakršnih koli postopkov proti sodnikom. Vendar pa ni naloga Sodišča ugibati, kaj bi minister storil, če bi bila prvostopenjska sodba razveljavljena in zadeva vrnjena prvostopenjskemu sodišču v ponovno sojenje.

120. Poleg tega je predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani, ki je izrazil mnenje svojih kolegov sodnikov, ministrovo izjavo razumel kot napoved sankcij in ugotavljanja odgovornosti sodnikov (glej 30. odstavek zgoraj). Resen dvom o vplivu ministrove izjave torej ostaja in Sodišče meni, da bi besede, ki jih je minister uporabil, lahko prejudicirale odločanje višjega sodišča.

121. Sodišče tudi vnovič poudarja, da je predsednik vlade izjavil, da bo vlada nekomu, ki bi moral »verjetno prestajati zaporno kazen«, preprečila »igranje košarke«. Njegova izjava, ki jo je ustavno sodišče prav tako preučilo, je še dodatno utrdila vtis, ki ga je dajala ministrova izjava. Sodišče meni, da bi

bilo v okoliščinah zadeve to izjavo mogoče razlagati tako, da bi pomenila potrditev pritožnikove krivde (glej, *mutatis mutandis*, *Pesa*, navedeno zgoraj, 143. odstavek, in *Butkevicius*, navedeno zgoraj, 51. odstavek).

122. Sodišče zato meni, da bi kumulativni učinek nepremišljene izjave ministra, zlasti ob upoštevanju potencialne grožnje, kot so jo zaznali domači sodniki, in njenega časovnega okvira ter izjave predsednika vlade, ki je v bistvu izrazil dvom o pritožnikovi nedolžnosti, lahko prejudiciral odločanje višjega sodišča. Glede na to, da so bili zadevni uradniki na visokih položajih, bi morali biti še posebej previdni pri izbiri besed v zvezi s tekočim kazenskim postopkom. Sodišče ugotavlja, da bi njihove izjave lahko spodbudile javnost k prepričanju, da je pritožnik kriv, še preden bi bila njegova krivda pravnomočno dokazana v skladu z zakonom (glej *Pesa*, navedeno zgoraj, 150. odstavek).

123. Sodišče se strinja s trditvijo vlade, da so domača sodišča na vseh ravneh pristojnosti obravnavala pritožnikove očitke o vplivu izjav visokih politikov na tekoči kazenski postopek (glej 35., 48. in 101. odstavek zgoraj). Poleg tega se je ustavno sodišče oprlo na sodno prakso Sodišča v zvezi z domnevo nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena konvencije (glej 54. odstavek zgoraj). Sodišče zlasti ugotavlja, da je vrhovno sodišče obravnavalo pritožnikove trditve z vidika morebitne kršitve zakonitosti odločanja, kot jo razlaga 420. člen Zakona o kazenskem postopku (glej 48. in 65. odstavek zgoraj), zato je ugotavljalo, ali je bila odločitev nezakonita zaradi bistvene neskladnosti, kar je drugačno vprašanje. To stališče je potrdilo tudi ustavno sodišče (glej 58. odstavek zgoraj).

124. Sodišče v zvezi s tem opozarja, da je v zadevi *Pesa*, navedeni zgoraj, 132. do 134. odstavek, zavrnilo ugovor hrvaške vlade o neizčrpanju notranjih pravnih sredstev kot pre nagljen, saj je menilo, da izjave nekaterih visokih državnih uradnikov, objavljene v časopisu, niso mogle pomeniti razloga za pritožbo ali uporabo katerega koli drugega pravnega sredstva v okviru kazenskega postopka zoper pritožnika v tej zadevi, ker so v skladu z ustreznimi domačimi zakoni take razloge sestavljale zmotne ugotovitve dejstev, kršitve uporabnega prava in kršitve določb o postopku. Izpodbijane izjave niso spadale v nobeno od teh kategorij. Medtem ko je pritožnik v obravnavani zadevi uporabil vsa razpoložljiva pravna sredstva, ki jih je imel na voljo, po mnenju Sodišča pristop slovenskih sodišč k temu vprašanju razkriva podobno konceptualno pomanjkljivost. Sodišče v zvezi s tem nadalje opozarja, da bi moral imeti pritožnik možnost, da zatrjevane kršitve različnih jamstev poštenega sojenja po 6. členu konvencije (primerjaj, *Gudmundur Andri Astradsson proti Islandiji* [VS], št. 26374/18, 137. in 138. odstavek, 1. december 2020, za pravico do »z zakonom ustanovljenega sodišča«, in jamstva »neodvisnosti« in »nepriustranskosti« iz prvega odstavka 6. člena konvencije) ustrezno in temeljito preučijo domača sodišča, pri čemer je domneva nedolžnosti predvsem procesno jamstvo in eden od elementov poštenega sojenja, ki ga zahteva 6. člen konvencije (glej *Konstas*, navedeno zgoraj, 29.

odstavke; za ponazoritev glej tudi *Savvaidou proti Grčiji* [Odbor], št. 58715/15, § 11, 31. januar 2023).

125. Zato Sodišče ugotavlja, da pritožnikova pravica do domneve nedolžnosti ni bila spoštovana. Prišlo je torej do kršitve drugega odstavka 6. člena konvencije.

2. Prvi odstavek 6. člena konvencije

126. Sodišče ugotavlja, da sta se pritožnik in vlada na podlagi prvega odstavka 6. člena konvencije v bistvu sklicevala na enake argumente kot v zvezi z domnevo nedolžnosti na podlagi drugega odstavka 6. člena konvencije (glej 92.-103. odstavek zgoraj).

127. Ob upoštevanju sklepov Sodišča glede drugega odstavka 6. člena konvencije (glej 119. do 125. odstavek zgoraj) Sodišče meni, da ni treba posebej preučiti, ali je bila kršena tudi pritožnikova pravica do »neodvisnega in nepristranskega sodišča« iz prvega odstavka 6. člena konvencije.

II. ZATRJEVANA KRŠITEV 7. ČLENA KONVENCIJE

128. Pritožnik je trdil, da je bil z obsodbo zaradi pranja denarja na podlagi njegovega eventualnega naklepa kršen 7. člen konvencije, ki se glasi:

»1. Nihče ne sme biti obsojen za katerokoli dejanje, izvršeno s storitvijo ali opustitvijo, ki ni bilo določeno kot kaznivo dejanje po domačem ali po mednarodnem pravu v času, ko je bilo storjeno. Prav tako se ne sme izreči strožja kazen od tiste, ki jo je bilo mogoče izreči v času, ko je bilo kaznivo dejanje storjeno.

2. Ta člen ni ovira za sojenje in kaznovanje oseb za kako storitev ali opustitev, ki je bila v času, ko je bila storjena, kazniva po splošnih pravnih načelih, ki jih priznavajo civilizirani narodi.«

A. Sprejemljivost

129. Vlada je trdila, da je treba ta del pritožbe razglasiti za nesprejemljiv zaradi očitne neutemeljenosti, ker je bil pritožnik obsojen za eno kaznivo dejanje pranja denarja, ki ga je storil z dvema ločenima kaznivima ravnanjema: (i) s sprejetjem denarja (dve nakazili na njegov bančni račun), pridobljenega s kaznivo dejavnostjo, na način, ki je kazal na njegov direktni naklep prikriti nezakonit izvor tega denarja na podlagi fiktivnega dogovora, in nato (ii) z razpolaganjem s tem denarjem z več prenakazili, pri čemer se je (eventuelno) dogovoril, da bo dodatno prikril njegov izvor.

130. V skladu z 252. členom Kazenskega zakonika, kot je veljal v tistem času, je lahko bilo kaznivo dejanje storjeno v več različnih oblikah. Dokončano je bilo takoj, ko je storilec opravil eno od določenih ravnanj. Glede na to, da je zadostovalo, da so domača sodišča ugotovila, da je pritožnik storil eno od oblik tega kaznivega dejanja, tj. sprejel denar, z direktnim naklepom, je vlada trdila, da se 6. člen Strاسبourške konvencije in drugi mednarodni instrumenti na področju pranja denarja prav tako nanašajo na to razumevanje,

razlago in uporabo več ločeno določenih kaznivih dejanj, pri čemer se šteje, da je bilo kaznivo dejanje storjeno, če je bilo storjeno eno od določenih prepovedanih ravnanj. Tako je bilo vsaj eno od ločenih kaznivih dejanj storjeno z direktnim naklepom.

131. Pritožnik je nasprotoval navedbam vlade.

132. Sodišče ugotavlja, da pritožba ni očitno neutemeljena po točki (a) tretjega odstavka 35. člena konvencije ali nesprejemljiva iz drugih razlogov. Zato jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

B. Utemeljenost

1. Navedbe strank

(a) Pritožnik

133. Pritožnik se je pritožil, da so domača sodišča s svojo obrazložitvijo, da tudi eventualni naklep pomeni kazensko odgovornost za pranje denarja, kršila načelo zakonitosti iz 7. člena konvencije. Domača sodišča so odstopila od ustaljene domače sodne prakse, ki je veljala v času izvršitve kaznivega dejanja v letih 2007 in 2008 ter v času prvega sojenja, po kateri je bilo kaznivo dejanje pranja denarja mogoče storiti le z direktnim (določenim) naklepom. Takrat so bila enaka stališča sprejeta tudi v pravni teoriji.

134. Po mnenju pritožnika tak razvoj sodne prakse v času, ko je izvršil zadevna ravnanja, ni bil predvidljiv ali skladen z vsebino kaznivega dejanja; prav tako se ni opiral na domačo sodno prakso (glej, na primer, 69. in 71. odstavek zgoraj). Skratka, nova in pretirano razširjena razlaga 252. člena Kazenskega zakonika, ki so jo sodišča sprejela v pritožnikovi zadevi, ni bila niti razumno predvidljiva niti skladna z bistvom kaznivega dejanja (primerjaj *Parmak in Bakir proti Turčiji*, št. 22429/07 in 25195/07, 87. odstavek, 3. december 2019). Nenazadnje se je pritožnik skliceval na točko a prvega odstavka 6. člena Strasbourške konvencije, v skladu s katero mora biti kaznivo dejanje storjeno naklepno »... za katero se ve, da je premoženjska korist, z namenom skrivanja ali prikrivanja nezakonitega izvora premoženja« (poudarek dodan). Izpodbijal je tudi razlago ustreznih mednarodnih instrumentov in primerjalne sodne prakse, ki jo je podalo vrhovno sodišče (glej 41. in 43. odstavek zgoraj).

135. Pritožnik je trdil, da je bil na koncu obsojen za eno samo kaznivo dejanje pranja denarja. Vendar pa je zatrjeval, da samo dejstvo, da je bila obtožba pranja denarja dvodelna, ne daje podlage za sklepanje, da bi kakršen koli direktni naklep (ki ga ni bilo), ki je bil podlaga za prvi del domnevnega kaznivega dejanja, nadomestil pomanjkanje subjektivnih zakonskih elementov, ki so bili podlaga za drugi del kaznivega dejanja (dodatno razpolaganje s prejetim denarjem). Zaradi zakonodaje o pranju denarja se je zavedal, da so organi nadzorovali prejem in nadaljnje razpolaganje z velikimi zneski denarja. Zato ni ravnal z naklepom prikrivanja izvora zadevnega denarja, domača sodišča pa niso ugotovila subjektivnih elementov, ki bi

dokazovali njegov naklep prikrivanja nezakonitega izvora denarja. Nadalje je trdil, da iz izpodbijanih sodb ni razvidno, da je bil namen dogovora prikriti izvor denarja, niti ni bilo razumne podlage za takšen zaključek. Poudaril je, da je denar prejel na svoj edini bančni račun.

136. Poleg tega je bil namen prikrivanja denarja prav tisti zakonski element, ki je to kaznivo dejanje ločil od kaznivega dejanja prikrivanja po 221. členu Kazenskega zakonika, ki je veljal v odločilnem času. Za to kaznivo dejanje je bila zagrožena bistveno nižja kazen, zato je bil za kaznivo dejanje pranja denarja potreben direktni naklep storilca.

137. Pritožnik je nadalje izpodbijal trditev vlade, da je bila sprememba sodne prakse zanj predvidljiva, saj je bilo v odločilnem času kaznivo dejanje lahko storjeno tudi iz malomarnosti. Vendar se je malomarnost po petem odstavku 252. člena nanašala le na storilčevo vednost, da denar izvira iz kaznivega dejanja (prvi del storilčevega subjektivnega odnosa), ne pa na storilčev odnos do prepovedane posledice, to je prikrivanja izvora denarja, kjer je bilo treba dokazati naklep.

(b) Vlada

138. Vlada je trdila, da je varovalka iz 7. člena del osnovnega nabora elementov vladavine prava s splošnim načelom, da samo zakon lahko določi, kaj se šteje za kaznivo dejanje, in določi kazen zanj. Varovalka je usmerjena tudi v prepoved razširjanja področja inkriminiranega početja po veljavni kazenski zakonodaji na ravnanja, ki se pred tem niso štela za kazniva. Prepoveduje ekstenzivno uporabo kazenske zakonodaje v škodo obdolženih.

139. Sodišče pa v svoji sodni praksi tudi priznava in dopušča, da se – ne glede na to, kako natančna in jasna je pravna določba, vključno z določbo kazenskega zakonika – v vsakem posamičnem primeru neizogibno pojavi tudi element sodne presoje, ki marsikdaj zahteva razjasnitev in prilagoditev na družbene spremembe. Vsak zakon je delno pomensko odprt, vloga sodišča pa je razčistiti takšne dileme. Preprečevanje postopnega razčiščevanja ni namen varovalk iz 7. člena pod pogojem, da sodna interpretacija ostaja znotraj smisla kazenske določbe, tako da je bilo mogoče razvoj sodne prakse razumno predvideti.

140. Tako je bila določba prvega odstavka 252. člena Kazenskega zakonika, ki je inkriminirala naklepno storitev kaznivega dejanja pranja denarja, pomensko odprta, tako da omogoča sodno interpretacijo, po kateri sta inkriminirana tako direktni naklep kot tudi eventualni naklep. Nenazadnje je ustavno sodišče že odločilo, da je tudi pri eventualnem naklepu storilec zavestno in voljno usmerjen v povzročitev prepovedane posledice (glej 69. do 73. odstavek zgoraj). Poleg tega je bilo kaznivo dejanje pranja denarja mogoče storiti tudi iz malomarnosti (peti odstavek 252. člena Kazenskega zakonika).

141. Vlada je sicer priznala, da se je sodna praksa v zvezi z eventualnim naklepom spremenila po tem, ko je pritožnik storil zadevno kaznivo dejanje, in pred ponovnim sojenjem, vendar je poudarila, da je do razvoja prišlo v

drugem primeru in ne v pritožnikovem primeru. Takšna interpretacija zadevnega kaznivega dejanja je bila skladna z mednarodnimi instrumenti in primerljivo nemško sodno prakso. Ob upoštevanju, da je pranje denarja mogoče storiti tudi iz malomarnosti, bi pritožnik lahko razumno predvidel, da bo prišlo do razvoja sodne prakse, po kateri bo za obsodbo zadostoval eventuelni naklep.

142. Nenazadnje je vlada predložila odločbe vrhovnega sodišča, po katerih je pranje denarja po 252. členu Kazenskega zakonika mogoče storiti z eventuelnim naklepom (glej 69. do 72. odstavek zgoraj).

2. Presoja Sodišča

(a) Splošna načela

143. Splošna načela, razvita v sodni praksi Sodišča v zvezi z zahtevami po pravni varnosti in predvidljivosti iz 7. člena konvencije, so bila nedavno predstavljena v *Svetovalnem mnenju o uporabi zastaralnih rokov za pregon, obsodbo in kaznovanje v zvezi s kaznivim dejanjem, ki po vsebini predstavlja dejanje mučenja* ([GC], zahteva št. P16-2021-001, Armensko kasacijsko sodišče, 67. odstavek, 26. april 2022).

144. Sodišče zlasti vnovič poudarja, da je ne glede na to, kako jasno je oblikovana zakonska določba, v vsakem pravnem sistemu, vključno s kazenskim pravom, sodna interpretacija neizogiben sestavni del. Vedno bo obstajala potreba po razjasnitvi dvomljivih točk in njihovi prilagoditvi spreminjajočim se okoliščinam. Čeprav je pravna varnost zelo zaželeno, lahko hkrati povzroči pretirano togost, zato mora biti pravo sposobno slediti spreminjajočim se okoliščinam (glej *Del Rio Prada*, navedeno zgoraj, 92. odstavek, in *Parmak in Bakir*, navedeno zgoraj, 59. odstavek). Poleg tega je postopen razvoj kazenskega prava skozi sodno pravno urejanje trdno zasidran in nujen del pravne tradicije. Sedmega člena konvencije ni mogoče razumeti tako, kot da bi prepovedoval postopno razjasnjevanje pravil o kazenski odgovornosti skozi sodno interpretacijo od zadeve do zadeve, če je posledični razvoj skladen z bistvom kaznivega dejanja in ga je bilo mogoče razumno predvideti (glej *S. W. proti Združenemu kraljestvu*, 22. november 1995, 36. odstavek, serija A št. 335-B; *Streletz, Kessler in Krenz proti Nemčiji* [VS], št. 34044/96 in 2 druga, 50. odstavek, ESČP 2001-II; in *Vasiliauskas*, navedeno zgoraj, 155. odstavek). Odsotnost dostopne in razumno predvidljive sodne razlage lahko privede do ugotovitve kršitve obdolženčevih pravic po 7. členu (glej v zvezi s sestavinami kaznivega dejanja *Pessino proti Franciji*, št. 40403/02, 35. in 36. odstavek, 10. oktober 2006, in *Dragotoni in Militaru-Pidhorni proti Romuniji*, št. 77193/01 in 77196/01, 43. in 44. odstavek, 24. maj 2007; glede kazni glej *Alimugaj proti Albaniji*, št. 20134/05, 154. do 162. odstavek, 7. februar 2012). Če ne bi bilo tako, bi bila cilj in namen te določbe – namreč, da nihče ne sme biti samovoljno preganjan, obsojen ali kaznovan – izničena (glej *Del R/o Prada*, navedeno zgoraj, 93. odstavek).

145. Sodišče ugotavlja, da je treba v nasprotju z zadevami, ki se nanašajo na preobrat že obstoječe sodne prakse, razlago obsega kaznivega dejanja, ki je bila skladna z bistvom tega kaznivega dejanja, praviloma šteti za predvidljivo (glej *Jorgić proti Nemčiji*, št. 74613/01, § 109, ECHR 2007-III).

146. Pri preučevanju, ali je bila široka razlaga besedila zakona pri domačih sodiščih razumno predvidljiva za namene prvega odstavka 7. člena konvencije, Sodišče upošteva, ali je bila zadevna razlaga posledični razvoj zaznavne smeri sodne prakse ali pa je bila njena uporaba v širših okoliščinah kljub temu skladna z bistvom kaznivega dejanja (glej *Parmak in Bakir*, navedeno zgoraj, 65. odstavek). Domača sodišča morajo s posebno skrbnostjo pojasniti elemente kaznivega dejanja z vidika, ki ga naredi predvidljivega in združljivega z njegovim bistvom (prav tam, 77. odstavek).

147. Nenazadnje pa je obseg izraza predvidljivost precej odvisen od vsebine zadevnega instrumenta, področja, ki naj bi ga pokrival, ter števila in položaja oseb, na katere se nanaša. Zakon lahko še vedno izpolnjuje zahtevo po predvidljivosti, tudi če mora zadevna oseba poseči po ustreznem pravnem nasvetu, da bi stopnje, ki je v danih okoliščinah razumna, ocenila posledice, ki bi jih lahko povzročilo določeno dejanje. To velja zlasti za osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost in so navajene, da morajo pri opravljanju svojega poklica ravnati z veliko previdnostjo. Zaradi tega je od njih mogoče pričakovati, da bodo še posebej skrbno ocenile tveganja, ki jih prinaša takšna dejavnost (glej *Vasiliauskas*, navedeno zgoraj, 157. odstavek, in Svetovalno mnenje P16-2019-001, navedeno zgoraj, 61. odstavek). Od poklicnih politikov ali nosilcev visokih funkcij pa se lahko zahteva še posebna previdnost pri presoji, ali lahko določeno ravnanje povzroči kazensko odgovornost (prav tam, 68. odstavek).

(b) Uporaba navedenih načel pri obravnavani zadevi

148. Sodišče najprej ugotavlja, da je prvostopenjsko sodišče v postopku ponovnega sojenja pritožnika obsodilo za kaznivo dejanje pranja denarja, ki ga je storil z dvema ločenima zakonsko prepovedanima dejanjema po 252. členu Kazenskega zakonika, in sicer (i) s sprejemanjem in nato (ii) nadaljnjim razpolaganjem z znatnimi zneski denarja (21.680.000 EUR), za katere je vedel, da so bili pridobljeni s predhodnim kaznivim dejanjem in katerih izvor je tudi prikrival. Prvo dejanje je bilo storjeno z direktnim naklepom (*dolus directus*), drugo dejanje pa z eventuelnim naklepom (*dolus eventualis*) (glej 17. do 21. odstavek zgoraj).

149. Glavno vprašanje na podlagi 7. člena konvencije v obravnavani zadevi se nanaša na element sodne razlage v postopku ponovnega sojenja: ali je bila razlaga domačih sodišč, da bi eventuelni naklep (*dolus eventualis*) lahko povzročil pritožnikovo kazensko odgovornost za pranje denarja, skladna z bistvom tega kaznivega dejanja in predvidljiva v pomenu ustrezne določbe Kazenskega zakonika.

150. Drugič, med strankama ni sporno, da je bil pritožnik obsojen po zakonu, ki je veljal v času storitve kaznivega dejanja. Vendar pa je v obdobju

med njegovo izvršitvijo in izrekom sodbe zoper pritožnika, ki je pozneje postala pravnomočna, prišlo do razvoja domače sodne prakse glede določanja naklepa (*mens rea*), ki stoji za zadevnim kaznivim dejanjem.

151. Tretjič, pritožnik je v pritožbi na višje sodišče, v zahtevi za varstvo zakonitosti pred vrhovnim sodiščem in v ustavni pritožbi zatrjeval, da je razvoj domače sodne prakse v takšno inkriminacijo vnesel dodaten (subjektivni) zakonski element (tj., da je storilec deloval s posebnim naklepom). Vlada je trdila, da je bila pritožnikova obsodba predvidljiva v skladu z 252. členom, saj so tak razvoj podpirali domača sodna praksa in posebna domača zakonodaja o pranju denarja ter mednarodno in primerjalno gradivo. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da je vlada Sodišču predstavila primere domače sodne prakse (glej 69.-72. odstavek zgoraj).

152. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da so domača sodišča na vseh stopnjah skrbno preučila razvoj in se oprla na sodno prakso, ki ni povezana s to zadevo, tako glede kaznivih dejanj pranja denarja kot drugih kaznivih dejanj (glej 20., 34., 45., 53. in 69. do 73. odstavek zgoraj). Pri tem so se sklicevala na 28. člen ustave, ki v prvem odstavku določa načelo zakonitosti v kazenskem materialnem pravu, v drugem odstavku pa načelo prepovedi retroaktivnosti (glej 62. odstavek zgoraj).

153. Ob sklicevanju na sodno prakso Sodišča sta vrhovno in ustavno sodišče zlasti v celoti odgovorili na pritožnikove argumente in presodili, da je takšna razlaga skladna tudi z mednarodnim gradivom in gradivom EU, primerjalnim pravom in domačimi zakoni o pranju denarja (glej 41. do 43. odstavek in 51. do 53. odstavek). Takšen razvoj podpira tudi poznejše gradivo EU (glej 84. do 86. odstavek zgoraj). V zvezi s tem Sodišče vnovič poudarja, da so za razlago in uporabo notranjega prava predvsem pristojni nacionalni organi, zlasti sodišča (glej *S. W. proti Združenemu kraljestvu*, navedeno zgoraj, 42. odstavek).

154. Glede obstoja miselne povezave, prek katere je mogoče v ravnanju osebe zaznati element odgovornosti (glej *G.I.E.M. S.R.L. in drugi*, navedeno zgoraj, 242. odstavek, in *Sud Fondi S.r.l. in drugi proti Italiji*, št. 75909/01, 116. odstavek, 20. januar 2009), Sodišče ugotavlja, da je bila obrazložitev domačih sodišč glede subjektivnega odnosa pritožnika do obeh ravnanj pranja denarja izčrpna (glej 18. do 20., 34., 44. do 46. in 53. odstavek zgoraj). Domača sodišča so opisala tudi metode in tehnike sodne interpretacije, pri čemer so navedla, da je bil 252. člen Kazenskega zakonika, ki se nanaša na subjektivni odnos storilca, pomensko odprt in je dopuščal, da se kazniva dejanja lahko izvršijo z direktnim ali eventualnim naklepom. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da ni njegova naloga, da bi nadomestilo domača sodišča glede presoje dejstev in njihove pravne kvalifikacije (glej *Rohlena proti Češki republiki* [VS], št. 59552/08, 51. odstavek, ESČP 2015) ali da bi odločalo o pritožnikovi individualni kazenski odgovornosti (glej *Kononov proti Latviji* [VS], št. 36376/04, 187. odstavek, ESČP 2010).

155. Sodišče je zato prepričano, da je bila zadevna izpodbijana

interpretacija v pritožnikovem primeru razvoj zaznavne smeri sodne prakse, združljive z bistvom kaznivega dejanja (primerjaj *S. W. proti Združenemu kraljestvu*, navedeno zgoraj, 43. odstavek, in *C. R. proti Združenemu kraljestvu*, 22. november 1995, 41. odstavek, serija A št. 335-C; primerjaj *Soros proti Franciji*, št. 50425/06, 54.-62. odstavek, 6. oktober 2011, kjer je bil pritožnik prva oseba, ki so jo v Franciji preganjali zaradi kaznivega dejanja trgovanja z notranjimi informacijami, ki ni bila v nobenem poklicnem ali pogodbenem razmerju z družbo, v kateri je kupila delnice, in kjer Sodišče ni ugotovilo kršitve 7. člena konvencije).

156. Sodišče poleg tega ugotavlja, da je določanje naklepa splošno načelo Kazenskega zakonika (glej 63. odstavek zgoraj). Nadalje vnovič poudarja, da so za reševanje težav pri razlagi notranje zakonodaje predvsem pristojni državni organi, zlasti sodišča, zato je njegova vloga omejena na ugotavljanje, ali so učinki takšne razlage skladni s konvencijo (glej *Waite in Kennedy proti Nemčiji* [VS], št. 26083/94, 54. odstavek, ESČP 1999-I; *Kononov*, navedeno zgoraj, 197. odstavek; in *Ruban proti Ukrajini*, št. 8927/11, 43. odstavek, 12. julij 2016).

157. V povzetku Sodišče meni, da razlaga in uporaba notranjega prava domačih sodišč nista povzročili posledic, ki bi bile neskladne s konvencijo (glej, med drugim, *mutatis mutandis*, *Kononov*, navedeno zgoraj, 198. odstavek, in *Plechkov proti Romuniji*, št. 1660/03, 67. odstavek, 16. september 2014).

158. Torej 7. člen konvencije ni bil kršen.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

159. 41. člen konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Škoda

160. Pritožnik je zahteval 1.137.893 EUR za premoženjsko škodo, od tega 913.290 EUR za izgubo zaslužka od 23. maja 2017 (datum pravnomočne sodbe) do 21. avgusta 2021 (ko je bil vložen njegov zahtevek za pravično zadoščenje) po odstopu z mesta predsednika uprave družbe Istrabenz PLC, in 224.603 EUR za zamudne obresti v zvezi s tem obdobjem. Po mnenju pritožnika je obstajala neposredna vzročna zveza med izpodbijano sodbo prvostopenjskega sodišča in izračunano premoženjsko škodo.

161. Poleg tega je zahteval 420.000 EUR za nepremoženjsko škodo, ker naj bi bila zaporna kazen, ki jo je prestajal, nezakonita in neupravičena ter so bile kršene njegove pravice do poštenega sojenja.

162. Pritožnik je navedel, da si v primeru ugodne sodbe pridržuje tudi pravico, da pred pristojnimi državnimi sodišči zahteva odškodnino za

premoženjsko škodo.

163. Vlada je trdila, da so bili pritožnikovi zahtevki neutemeljeni in pretirani. Še zlasti njegovi zahtevki v zvezi z izgubo zaslužka in zamudnimi obrestmi so bili nerealni glede na to, da je bil nad družbo kmalu po pritožnikovem odhodu razglašen stečaj.

164. Nenazadnje je vlada navedla, da bi primeru, če bi Sodišče ugotovilo kršitev pritožnikovih pravic, morala kot pravično zadoščenje zadostovati deklaratorna ugotovitev Sodišča. Pritožnik bi lahko vložil zahtevo za obnovo kazenskega postopka (glej *Benedik proti Sloveniji*, št. 62357/14, 137. in 138. odstavek, 24. april 2018).

165. Sodišče ne zazna vzročne zveze med ugotovljeno kršitvijo drugega odstavka 6. člena konvencije in zatrjevano premoženjsko škodo, zato ta zahtevek zavrača.

166. Nazadnje, ob upoštevanju narave kršitve, ugotovljene v tej zadevi, in svoje sodne prakse v zvezi s tem (glej *Pasquini proti San Marinu* (št. 2), št. 23349/17, 69. odstavek, 20. oktober 2020), Sodišče pritožniku prizna 10.000 EUR za nepremoženjsko škodo in morebitni davek, obračunan za ta znesek.

B. Stroški in izdatki

167. Pritožnik je zahteval tudi 24.543,96 EUR za stroške in izdatke, ki so nastali v postopkih pred domačimi sodišči, in sicer na podlagi Zakona o odvetniški tarifi, tako v glavnem kazenskem postopku kot pred Sodiščem, ter dodatni znesek 5.000 EUR za postopek za odlog izvršitve kazni. Pritožnik je navedel, da je že odštel 10.411,72 EUR, ki so mu bili prisojeni v glavnem domačem kazenskem postopku.

168. Vlada je izpodbijala zahtevani znesek. Poleg tega je trdila, da pritožnik ni upravičen do povračila stroškov v zvezi s postopki, ki so potekali pred državnimi organi ali Sodiščem zaradi odprave domnevne kršitve.

169. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov in izdatkov samo, če dokaže, da so ti dejansko nastali in so bili neizogibni, ter je njihov znesek razumen (glej, na primer, *Iatridis proti Grčiji* (pravično zadoščenje) [VS], št. 31107/96, 54. odstavek, ESČP 2000-XI).

170. V obravnavani zadevi Sodišče ob upoštevanju dokumentov, s katerimi razpolaga, in zgornjih meril zavrača zahtevek za stroške in izdatke v višini 5.000 EUR, povezane s pomožnim postopkom. Poleg tega ugotavlja, da je zadeva vključevala pregled določene količine dejanskih in dokumentarnih dokazov ter zahtevala precej raziskovanja in priprave. Čeprav Sodišče ne dvomi, da so zahtevani stroški dejansko nastali, meni, da je razumno priznati znesek 6.000 EUR (primerjaj *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], št. 26828/06, 427. odstavek, ESČP 2012 (izvlečki)).

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE

1. soglasno *razglaša*, da je pritožba sprejemljiva;
2. s šestimi glasovi za in enim proti *razsoja*, da je bil kršen drugi odstavek 6. člena konvencije;
3. soglasno *razsoja*, da ni treba ločeno preučiti pritožnikovega očitka po prvem odstavku 6. člena konvencije;
4. soglasno *razsoja*, da ni bil kršen 7. člen konvencije;
5. s šestimi glasovi za in enim proti *razsoja*,
 - (a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dneva, ko postane sodba pravnomočna v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije, plačati zneska:
 - (i) 10.000 EUR (deset tisoč evrov) za nepremoženjsko škodo in morebitni davek;
 - (ii) 6.000 EUR (šest tisoč evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - (b) da se za navedeni znesek od poteka zgoraj omenjenih treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;

6. soglasno *zavrača* preostali del zahtevka pritožnika za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 7. septembra 2023 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Renata Degener
sodna tajnica
sodišča

Alena Poláčková,
predsednica

V skladu z drugim odstavkom 45. člena konvencije in drugim odstavkom 74. člena Poslovnika Sodišča sta tej sodbi priloženi naslednji ločeni mnenji:

- (a) Ločeno pritrdilno mnenje sodnika Petra Paczolaya;
- (b) Ločeno odklonilno mnenje sodnice *ad hoc* Vasilke Sancin.

A. P. L.
R. D.

LOČENO PRITRDILNO MNENJE SODNIKA PETRA PACZOLAYA

Strinjam se s sodbo senata v delu, v katerem je ugotovil, da je pritožba sprejemljiva, da ni treba posebej preučiti prvega odstavka 6. člena konvencije in tudi da ni prišlo do kršitve 7. člena konvencije. Prav tako se strinjam z odločitvijo, da je bil kršen drugi odstavek 6. člena konvencije, vendar pa imam o obsegu in razlogih za to kršitev stališča, ki se delno razlikujejo od tistih, ki so navedena v sodbi.

Ta zadeva se je nanašala na procesni vidik domneve nedolžnosti, in sicer na zahteve glede prezgodnjega izražanja pritožnikove krivde. Njegova trditev v zvezi z drugim odstavkom 6. člena konvencije je bila, da sta bili njegova pravica do neodvisnega in nepristranskega sodišča ter pravica do domneve nedolžnosti kršeni z izjavo ministra med tekočim kazenskim postopkom, ki je pomenila nedopusten pritisk na sodnike višjega sodišča.

V primerih ponesrečenega načina izražanja je treba preučiti spremljevalne okoliščine celotnega postopka in njegove posebnosti, da bi ugotovili, ali izjave kršijo drugi odstavek 6. člena (glej *Fleischner proti Nemčiji*, št. 61985/12, 65. odstavek, 3. oktober 2019).

Praksa tega Sodišča razlikuje med tremi različnimi vrstami kršitev pravice do domneve nedolžnosti s pristranskimi izjavami. Najprej in najbolj očitno bo do kršitve te pravice prišlo, če sodna odločba v zvezi z obdolžencem odraža mnenje o krivdi, preden je bila krivda dokazana v skladu z zakonom.

Drugič, domnevo nedolžnosti lahko krši ne le sodnik ali sodišče, temveč tudi drugi javni organi, kot so policijski uradniki (glej *Allenet de Ribemont proti Franciji*, 10. februar 1995, 37. in 41. odstavek, serija A št. 308), predsednik republike (*Pesa proti Hrvaški*, št. 40523/08, 149. odstavek, 8. april 2010), predsednik vlade ali minister za notranje zadeve (*Gutsanovi proti Bolgariji*, št. 34529/10, 194. do 198. odstavek, ESČP 2013 (izvlečki)), predsednik parlamenta (*Butkevicius proti Litvi*, št. 48297/99, 53. odstavek, ESČP 2002-II (izvlečki) in minister za pravosodje (*Konstas proti Grčiji*, št. 53466/07, 43. in 45. odstavek, 24. maj 2011).

In tretjič, tudi silovita novinarska kampanja lahko negativno vpliva na poštenost sojenja, saj vpliva na javno mnenje, ne da bi spoštovala obdolženčevo pravico do domneve nedolžnosti.

Ta zadeva spada v drugo skupino, tj. pritožnik je trdil, da je uradnik – minister za pravosodje – podal takšno prenagljeno izjavo, ki je pomenila kršitev njegovih pravic. Drugi odstavek 6. člena zajema izjave drugih uradnikov o tekočih kazenskih preiskavah, ki spodbujajo javnost, da verjame v krivdo osumljenca ali obdolženca, in prejudicirajo presojo dejstev pristojnega pravosodnega organa. Tudi če ni nobene formalne ugotovitve, zadostuje, da obstaja neka utemeljitev, ki kaže na to, da ima sodišče ali uradnik osebo za krivo (glej *Karaman proti Nemčiji*, št. 17103/10, 41. odstavek, 27. februar 2014).

V prejšnji zadevi *Butkevicius proti Litvi* (navedeno zgoraj, 50. odstavek) je Sodišče ugotovilo, da so v primerih, ko je bil pritožnik v času domnevnega kaznivega dejanja pomembna politična osebnost, najvišji državni uradniki morali javnost obveščati o tem kaznivem dejanju in s tem povezanim kazenskim postopkom. Vendar ta okoliščina ni mogla upravičiti vseh izbir besed, ki so jih uradniki izbrali v svojih pogovorih z novinarji. Sodišče je ugotovilo, da izražena mnenja ne smejo pomeniti izjave uradnika o pritožnikovi krivdi, ki bi javnost spodbudile k prepričanju o njegovi krivdi in prejudicirale presojo dejstev pristojnega pravosodnega organa.

Zato ima lahko kršitev pravice do domneve nedolžnosti dva različna učinka: (i) spodbujanje javnosti, da verjame, da je nekdo kriv, ali (ii) prejudiciranje presoje dejstev pristojnega sodnega organa, kar škoduje objektivnosti sodišča. Menim, da oba učinka nikakor nista enakovredna, saj je slednji resnejši in nevarnejši za demokratično delovanje države in pravno državo. Vendar v sodbi ne vidim jasnega razlikovanja med tema dvema učinkoma.

Podpiram sklep iz 122. odstavka sodbe, da so izjave ministra za pravosodje lahko spodbudile javnost, da je verjela, da je pritožnik kriv, preden je bila njegova krivda pravnomočno dokazana. Vendar je sodba senata obravnavala tudi neodvisnost in nepristranskost sodišča, za kateri menim, da nista vključeni v to zadevo, zato se ne morem strinjati z drugim sklepom, da bi lahko izpodbijane izjave prejudicirale odločanje višjega sodišča.

Za odločitev o tem, ali je prišlo do pomanjkljivosti glede nepristranskosti in neodvisnosti sodišča, bi bilo treba preučiti več vidikov. Ali izjava uradnika krši načelo domneve nedolžnosti, je treba določiti v okviru posebnih okoliščin, v katerih je bila izpodbijana izjava dana (glej *Adolf proti Avstriji*, 26. marec 1982, 36. do 41. odstavek, serija A, št. 49).

Če se vrnemo k dejstvu obravnavanega primera, lahko ugotovimo, da se je predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani M. P. kmalu po ministrovski izjavi javno odzval, da ga je izjava presenetila, saj med tremi vejami oblasti ni hierarhičnega razmerja, pa tudi zato, ker je minister odličen pravnik.

Predsednik sodišča je navedel, da je večina njegovih sodelavcev na sodišču izjavo razumela kot napoved sankcij in ugotavljanja odgovornosti, za kar pa v danem trenutku ni bilo prave podlage. Odgovornost v pravosodju so po predpisanih postopkih ugotavljali določeni organi, kot je sodni svet, ki je imenoval in razreševal predsednike sodišč. Minister bi lahko imel vlogo pri predlaganju postopka za morebitno razrešitev predsednika, zagotovo pa ni bil tisti, ki bi lahko odločal o tem, kdo bo predsednik določenega sodišča. Takšno ureditev je določal državni zbor in ne pravosodje.

Predsednik Okrožnega sodišča v Ljubljani je vnovič poudaril, da med tremi vejami oblasti v Sloveniji ni hierarhičnega razmerja, in zahteval, da predstavniki različnih vej oblasti ostanejo v mejah svojih pristojnosti. Poudaril

je, da ne bo dovolil, da bi nekdo, ki ni pristojen za to področje, grozil sodniku, še preden je ta naredil napako.

Po mojem mnenju je treba razmisliti o tem, ali bi izpodbijane izjave ministra za pravosodje sploh lahko ogrozile nepristranskost in neodvisnost sodišča. Za stališče o tem vprašanju ni vseeno, ali je izjavo podala oseba zunaj ali znotraj pravosodne organizacije. Kršitev bi bila precej očitna, če bi izjave dala oseba znotraj pravosodne organizacije, zlasti če bi ta oseba zasedala visok položaj na sodišču. Vendar je zadevno izjavo dala oseba zunaj pravosodne organizacije (čeprav je bila ta oseba minister za pravosodje).

V demokratični družbi zaradi delitve oblasti izjava politika, posameznika zunaj pravosodja, ne glede na njegove namene ne bo vezana na izvajanje pritiska na posamezne sodnike ali pravosodno organizacijo. Treba bi bilo preučiti dejanski učinek takšnih izjav.

V obravnavanem primeru je predsednik Okrožnega sodišča zavrnil zunanjo izjavo, katere namen je bil kršiti neodvisnost sodišča in ki je lahko tudi sicer spodbudila javnost k prepričanju, da je pritožnik kriv. Vendar ta incident ni vplival na objektivnost sodišča, saj je v Sloveniji zajamčeno neodvisno delo sodnikov. To potrjuje tudi dejstvo, da iz odločb višjega in vrhovnega sodišča ni razvidno, da bi bile sprejete pod vplivom ministrove izjave; odločitev ni bila pomanjkljiva, pristranska ali kakor koli podvržena vplivanju.

Za zaključek menim, da je večinsko mnenje, ki ocenjuje ministrovo izjavo kot »sposobno prejudicirati odločanje višjega sodišča«, pretirano in ne dovolj utemeljeno.

DELNO ODKLONILNO LOČENO MNENJE SODNICE AD HOC SANCIN

1. Žal se ne strinjam s stališčem večine v tej zadevi glede drugega odstavka 6. člena (domneva nedolžnosti) niti glede izida niti glede obrazložitve sodbe. Menim, da drugi odstavek 6. člena ni bil kršen.

2. Drugi odstavek 6. člena zagotavlja pravico obdolženca, da se šteje za nedolžnega, dokler njegova krivda ni dokazana v skladu z zakonom. Med drugim zahteva, da člani sodišča pri opravljanju svojih dolžnosti ne smejo začeti z vnaprejšnjim prepričanjem, da je obdolženec storil očitano kaznivo dejanje; dokazno breme je na strani tožilstva, kakršni koli dvom pa mora biti v korist obdolženca (glej *Barbera, Messegue in Jabardo proti Španiji*, 6. december 1988, 77. odstavek, serija A št. 146). Iz teh maksim je razvidno, da je Sodišče pristojno presoditi, da pri domačem sodnem odločanju ni bilo nobenih nepopravljenih vnaprejšnjih predstav o pritožnikovi krivdi, da je bilo dokazno breme na strani tožilstva in da je bil obdolženec deležen koristi kakršnega koli dvoma. Nobena od teh pomanjkljivosti v obravnavani zadevi ni bila izkazana.

3. Res pa je, da domnevo nedolžnosti lahko kršita ne le sodnik ali sodišče,

temveč tudi drugi državni organi, kot so policijski uradniki (*Allenet de Ribemont proti Franciji*, 10. februar 1995, 37. in 41. odstavek, serija A št. 308), predsednik republike (*Pesa proti Hrvaški*, št. 40523/08, 149. odstavek, 8. april 2010), predsednik vlade ali minister za notranje zadeve (*Gutsanovi proti Bolgariji*, št. 34529/10, 194. do 198. odstavek, ESČP 2013 (izvlečki)), minister za pravosodje (*Konstas proti Grčiji*, št. 53466/07, 43. in 45. odstavek, 24. maj 2011), predsednik parlamenta (*Butkevicius proti Litvi*, št. 48297/99, 53. odstavek, ESČP 2002-II (izvlečki)), tožilec (*Daktaras proti Litvi*, št. 42095/98, 42. odstavek, ESČP 2000-X) in drugi organi pregona (*Khuzhin in drugi proti Rusiji*, št. 13470/02, 96. odstavek, 23. oktober 2008).¹

Vendar drugi odstavek 6. člena prepoveduje izjave uradnikov o tekočih kazenskih preiskavah, ki spodbujajo javnost, da verjame v krivdo osumljenca, in prejudicirajo presojo dejstev pristojnega sodnega organa (*Ismoilov in drugi proti Rusiji*, št. 2947/06, 161. člen, 24. april 2008, in *Butkevicius*, navedeno zgoraj, 53. odstavek; poudarek dodan).

4. Kot uvodno pripombo naj navedemo, da obstajata dva zorna kota, s katerih je mogoče videti domnevo nedolžnosti (*Allen proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 25424/09, 93.-94. odstavek, ESČP 2013). Prvič, lahko jo vidimo kot procesno jamstvo v okviru samega kazenskega postopka, drugič, lahko jo vidimo kot jamstvo za zaščito posameznikov, ki so bili oproščeni kazenske obtožbe ali glede katerih je bil kazenski postopek ustavljen, pred tem, da bi jih uradniki in organi obravnavali, kot da so dejansko krivi za zadevno kaznivo dejanje. Ta zadeva se nanaša le na prvi vidik, saj je bil pritožnik spoznan za krivega po obtožbi, zato je sklicevanje večine na drugi vidik v 104. odstavku sodbe nekoliko nenavadno.

5. Če preidem zdaj na glavne razloge, zakaj po mojem mnenju v okviru kazenskega postopka zoper pritožnika v tej zadevi ni bilo kršitve domneve nedolžnosti kot procesnega jamstva. Zgoraj navedeni uveljavljeni in dosledni sodni standard za presojo, ali je prišlo do kršitve v zadevah, ki se nanašajo na drugi odstavek 6. člena, vsebuje dva konjunktivna (in ne disjunktivna!) elementa. Prvi element zahteva presojo, ali bi izjava(-e) uradnika o pritožnikovi krivdi spodbudila(-e) javnost, da bi verjela v njegovo krivdo, drugi – nujni element – pa zahteva presojo, ali je/so taka(-e) izjava(-e) uradnika dejansko prejudicirala(-e) presojo dejstev, ki jo je opravil pristojni sodni organ. Večina se pravilno sklicuje na obsežno sodno prakso, ki nedvoumno uporablja ta standard (glej, na primer, *Allenet de Ribemont*, navedeno zgoraj, 41. odstavek; *Turyev proti Rusiji*, št. 20758/04, 21. odstavek, 11. oktober 2016; *Krivolapov proti Ukrajini*, št. 5406/07, 131. odstavek, 2. oktober 2018; *Garycki proti Poljski*, št. 14348/02, 70. odstavek, 6. februar 2007; *Pesa*, navedeno zgoraj, 138. odstavek; in *Konstas*, navedeno zgoraj, 37. in 43.

¹ Glej ESČP-KS, ključna tema - 6. člen (kazensko) Domneva nedolžnosti, <https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/presumption-of-innocence> (zadnji pregled 4. avgust 2023).

odstavek, 24. maj 2011).

Za ugotovitev kršitve mora Sodišče torej presoditi, da so izpodbijane izjave vplivale na presojo dejstev pristojnega sodnega organa.

6. V obravnavanem primeru bi uporaba tega uveljavljenega standarda pomenila, da bi morale Sodišče ugotoviti, da je bilo višje sodišče, ki je obravnavalo vprašanja – in zaradi tega tudi vrhovno sodišče in ustavno sodišče države pogodbenice – prejudicirano pri presoji dejstev zadeve. Obstaja več razlogov, zakaj v obravnavani zadevi ni dejanske podlage za takšno ugotovitev.

7. Pomembno je opozoriti, da domneva nedolžnosti velja za celoten postopek (*Konstas*, navedeno zgoraj, 36. odstavek), kar je pomembno v obravnavani zadevi, v kateri so bile sporne izjave dane po tem, ko je pritožnika prvostopenjsko sodišče že spoznalo za krivega zadevnega kaznivega dejanja. Izjave so bile torej dane *ex post facto* glede na sodbo prvostopenjskega sodišča.

8. Najprej želim opozoriti, da se je večina zadovoljila z naslednjo ugotovitvijo (122. odstavek):

»Sodišče zato meni, da bi kumulativni učinek nepremišljene izjave ministra, zlasti ob upoštevanju potencialne grožnje, kot so jo zaznali domači sodniki, in njenega časovnega okvira, ter izjave predsednika vlade, ki je v bistvu izrazil dvom o pritožnikovi nedolžnosti, lahko prejudiciral odločanje višjega sodišča. Glede na to, da so bili zadevni uradniki na visokih položajih, bi morali biti še posebej previdni pri izbiri besed v zvezi s tekočim kazenskim postopkom. Sodišče ugotavlja, da bi njihove izjave lahko spodbudile javnost k prepričanju, da je pritožnik kriv, še preden bi bila njegova krivda pravnomočno dokazana v skladu z zakonom (glej *Pesa*, navedeno zgoraj, 150. odstavek).«

Nadalje priznavajo (123. odstavek), da so »domača sodišča na vseh ravneh pristojnosti obravnavala pritožnikove očitke o vplivu izjav visokih politikov na tekoči kazenski postopek« in da se je »poleg tega ustavno sodišče oprlo na sodno prakso Sodišča v zvezi z domnevo nedolžnosti iz drugega odstavka 6. člena konvencije (glej 54. odstavek zgoraj)«.

Kljub temu (*ibid.*):

»Sodišče zlasti ugotavlja, da je Vrhovno sodišče obravnavalo pritožnikove trditve skozi prizmo morebitne kršitve zakonitosti odločanja, kot jo razlaga 420. člen Zakona o kazenskem postopku (glej 48. in 65. odstavek zgoraj), zato je ugotavljalo, ali je bila odločitev nezakonita zaradi bistvene neskladnosti, kar je drugačno vprašanje. To stališče je potrdilo tudi Ustavno sodišče (glej 58. odstavek zgoraj).«

V predloženi obrazložitvi večina torej trdi, da bi izpodbijane »izjave lahko spodbudile javnost k prepričanju, da je pritožnik kriv, še preden bi mu bila krivda pravnomočno dokazana v skladu z zakonom«, kar bi potencialno – prav tako se ne strinjam, da je bil predložen kakršen koli dokaz v zvezi s tem – lahko izpolnilo prvi element zahtevanega standarda. Za drugi – obvezni – element pa

večina ne navaja nobene utemeljitve, ki bi dokazovala, da so izpodbijane izjave dejansko prejudicirale domača sodišča pri presoji dejstev v zadevi. Večina celo priznava, da so tri stopnje domačih sodišč (višje sodišče, vrhovno sodišče in ustavno sodišče) obravnavale pritožnikove trditve in da ustavno sodišče, potem ko je upoštevalo tudi zadevno sodno prakso tega sodišča, ob upoštevanju izjav, okoliščin in konteksta zadeve ni našlo podlage za zatrjevano kršitev domneve nedolžnosti. Menim, da je drugi in temeljno pomemben element za ugotovitev kršitve po drugem odstavku 6. člena tako ostal pri večini neutemeljen in zato niso izpolnjeni pogoji za ugotovitev kršitve.

9. Poleg tega sodba v 105. odstavku pravilno navaja, da je treba razlikovati med izjavami, ki izražajo mnenje, da je zadevna oseba kriva, in izjavami, ki le opisujejo »stanje suma«. Prve kršijo domnevo nedolžnosti, medtem ko so bile druge v različnih okoliščinah, ki jih je preučilo Sodišče, štete za nesporne (glej med drugim *Lutz proti Nemčiji*, 25. avgust 1987, 62. odstavek, serija A št. 123, in *Leutscher proti Nizozemski*, 26. marec 1996, 31. odstavek, 1996-II). Če spomnimo na dejstva obravnavane zadeve, je treba opozoriti, da je bila v nasprotju z drugo navedeno sodno prakso tega Sodišča, kjer so bile sporne izjave, podane na začetku kazenskega postopka, preden se je sodišče izreklo o krivdi, v obravnavani zadevi sporna izjava, dana 27. septembra 2016 v televizijski oddaji, da bo minister za pravosodje storil vse, kar je v njegovi moči, da bi zagotovil, da pritožnikova zadeva ne zastara, in da bodo v primeru, če se to zgodi, »padale glave«, podana po tem, ko je sodišče prve stopnje pritožnika že spoznalo za krivega. Dejstva obravnavane zadeve se tako močno razlikujejo od, na primer, zadeve *Pesa proti Hrvaški* (navedeno zgoraj, 136. odstavek), v kateri je »pritožnik trdil, da so izpodbijane izjave štirih visokih državnih uradnikov, objavljene v dneh takoj po njegovi aretaciji, pomenile razglasitev njegove krivde, preden ga je sodišče spoznalo za krivega, kar je pomenilo kršitev njegove pravice do domneve nedolžnosti«. V obravnavani zadevi torej ni vprašanje, ali so izpodbijane izjave kakor koli vplivale na sodno presojo dejstev ali na odločitev, s katero je bil pritožnik spoznan za krivega, temveč ali so morda vplivale na pritožbena sodišča, ko so ta v dovoljenem obsegu ponovno presojala dejstva v zadevi.

10. Sodba se pravilno sklicuje na sodno prakso (*Adolf proti Avstriji*, 26. marec 1982, 36. do 41. odstavek, serija A št. 49, in *Daktaras*, navedeno zgoraj, 41. odstavek), ki poudarja pomen izbire besed uradnikov v njihovih izjavah, preden je bilo osebi sojeno in je bila spoznana za krivo določenega kaznivega dejanja, in pomen posebnih okoliščin, v katerih je bila izpodbijana izjava dana. V zvezi s tem je pomembno opozoriti, prvič, na televizijski intervju, ki je govoril o domnevno problematičnih zdravniških mnenjih in sistemu, ki je omogočal odlaganje izvršitve kazni zapora, kar je bilo popravljeno s spremembami Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki so privedle do znatne zaostritve pogojev, pod katerimi se je mogoče izogniti prestajanju kazni zaradi zdravstvenih razlogov ali okoliščin, kjer je to mogoče (26. in 27. odstavek), in drugič, na to, kaj je minister v intervjuju dejansko povedal:

»Če ta zadeva zastara, naj tukaj povem: V vaši oddaji sem se večkrat zavezal in upam, da sem to tudi izpolnil. Tukaj bom storil vse, kar je mogoče, da bodo glave letele. Kot ste rekli, in oba sva odvetnika, gospod Slak, \[tega ne bom storil] zato, ker bi moral biti nekdo obsojen ali oproščen ..., ampak zato, ker je zastaranje katere koli sodne zadeve, in teh imamo preveč \[zastaranih zadev], najslabši možni rezultat. Verjamem, da se to ne bo zgodilo, če pa se bo ... Mislim, da bo moralo veliko ljudi odgovarjati \[za to] in jaz bom prvi, ki bom zahteval odgovore. ...«

Pred to izjavo je moderator, g. Slak, izrecno izjavil:

»Da ne bo pomote, nihče od nas, nihče od nas tukaj, ne apelira tukaj, da mora sodišče obsoditi g. Bavčarja. Gre za to, da imajo vsi ljudje enaka orodja v rokah.«

Zato menim, da je večina le z uporabo zelo obsežnih in po mojem mnenju neupravičenih sklepanj, izjave ministra in izjavo predsednika vlade – ki se nanašajo na čas, ko je bilo pritožniku odloženo prestajanje kazni zaradi zdravstvenih razlogov (zato ni bilo dvoma, da bi pritožnik, če ne bi bilo zdravstvenih razlogov, »verjetno prestajal zaporno kazen in ne bi igral košarke« – kar se nanaša na spoštovanje kazenskega postopka in ne na vprašanje krivde), razlagala kot izražanje mnenja o pritožnikovi krivdi. V vsakem primeru, tudi če bi bilo to vzdržno, ostaja neizpolnjena obvezna zahteva po dokazovanju, da so izpodbijane izjave dejansko prejudicirale domača sodišča pri presoji dejstev v zadevi.

11. Poleg tega je treba v primerih ponesrečenega načina izražanja preučiti spremljevalne okoliščine celotnega postopka in njegove posebnosti, da bi ugotovili, ali so izjave kršile drugi odstavek 6. člena (*Fleischer proti Nemčiji*, št. 61985/12, 65. odstavek, 3. oktober 2019). *Mutatis mutandis* bi človek pričakoval, da bo Sodišče preučilo dogodke, ki so privedli do spornih izjav, kot celoto, vključno z razmerami, ko so posamezniki soočeni z odmevnimi kazenskimi postopki zaradi gospodarskega kriminala in ti v državi pogodbenici zastarajo, za kar nosi določeno politično odgovornost minister za pravosodje.

Večina je namesto tega upoštevala domnevni ministrov »ton in odločnost« ter sklepala, da je "glede na to, da se je zastaralni rok iztekal, ministrova izjava pomenila, da je treba potrditi odločitev prvostopenjskega sodišča o obsodbi« ne glede na dejstvo, da so trije poznejši sodni senati te domneve obravnavali glede na ustavno določbo, ki določa domnevo nedolžnosti, in ustrezno sodno prakso Sodišča, ter ugotovili, da izjava uradnikov ni vplivala na neodvisno in nepristransko delovanje sodstva. Čeprav je morda res, da bi bila obrazložitev višjega in vrhovnega sodišča lahko jasnejša, se je večina kljub temu odločila za novo razlago slovenskega notranjega prava, zlasti pa se je odločila naravnost nasprotovati ugotovitvam ustavnega sodišča.

12. Menim, da odločitev večine pomeni odmik od *stalne sodne prakse* v zadevah, ki se nanašajo na drugi odstavek 6. člena, ne da bi za to navedla dobre (ali sploh kakšne) razloge ali pojasnila. Večina tudi ne razlikuje dejstev v tej zadevi od dejstev v prejšnjih odločbah, čeprav se ta zadeva v dejstvih in pravno razlikuje od prejšnjih, v katerih so bile podane izrecne izjave uradnikov, ki so

se izražali o krivdi pritožnikov; izpodbijane izjave so bile v nasprotju z obravnavano zadevo podane, preden je katero koli domače sodišče izreklo sodbo o krivdi pritožnikov, tako da bi lahko potencialno prejudicirale presojo dejstev; in kjer v drugih zadevah domača višja sodišča niso obravnavala in odločala o trditvah o kršitvi domneve nedolžnosti v domačih postopkih, za razliko od obravnavane zadeve, kjer so o tem vprašanju, tudi ob sklicevanju na ustrezno sodno prakso Sodišča, odločala domača sodišča, ki so se opirala na načelo delitve oblasti. Po mojem mnenju večina, prvič, ni jasno opredelila, kakšen standard nadzora bi morala v takih primerih uporabiti domača sodišča, in drugič, ter kot posledica prve težave, pri preučitvi domačih postopkov ni v zadostni meri razumela, kaj točno so naredila domača sodišča, ki so ugotovila, da izpodbijane izjave niso mogle imeti, in niso imele, nobenega vpliva na delovanje sodstva v obravnavani zadevi. Zaključek večine glede kršitve drugega odstavka 6. člena tako odstopa od sodne prakse Sodišča in se zdi nezdržljiv z načelom subsidiarnosti in doktrino četrte stopnje. Zdi se, da uvaja nov pristop k odločanju o zadevah v zvezi z domnevo nedolžnosti, kadar se pojavi sum, da so izjave uradnika vplivale na domnevo nedolžnosti, in kot v obravnavani zadevi, kjer take izjave dejansko niso mogle vplivati na odločitev sodišča prve stopnje, saj so bile dane po obsodbi na sodišču prve stopnje, bi bilo edino potencialno sprejemljivo pravno sredstvo, ki bi ga zagotovila država pogodbenica, da višja sodišča razveljavijo sodbo in vrnejo zadevo sodišču prve stopnje v ponovno sojenje in novo odločanje (čeprav na prvostopenjsko sodišče *ex post facto* izpodbijane izjave sploh niso mogle vplivati), poleg tega, da bi se odločila spremeniti sodbo (na katero *ex post facto* izpodbijane izjave niso vplivale) sodišča prve stopnje v korist pritožnika. Domača pritožbena sodišča bi bila ob takšnem pristopu dejansko prikrajšana za pravico, da odločijo, da doma ni bilo kršitve drugega odstavka 6. člena, in težko si je celo predstavljati, kako bi lahko sodišče prve stopnje ob takšnem pristopu zadovoljivo popravilo položaj v primeru ponovnega sojenja. To se mi zdi nesprijemljiva perspektiva in položaj, ki si zasluži zelo resen nadaljnji razmislek.